

TARTALOMJEGYZÉK

MAZSOLÁZÓ	4	FÓRUM	
HÍREK, ESEMÉNYEK		Talpon kell maradnunk!	20
Pannon borrégió	5	Itthon és külföldön bővül a	
Mezőgazdasági könyvhónap, 2003.	5	dísznövénypiac	22
A SAPARD kifizetések háttérében	5	Legyen tulajdonosa virágüzletének! ...	22
Importvám nélkül	5	Németországi mezőgazdasági és	
Csehországban a mezőgazdasági		falusi turizmus gyakornokprogram	22
támogatások idén csökkennek	6	Hervadt virághoz nem adom	
Nincs bársonyszék, ha van		a nevemet	23
élelmiszerbotrány	6	Túléljük a holland viráginváziót	23
Küszöbön a szelektív		CUKORPIAC	
hulladékgyűjtés	6	Az európai cukoripar szociális	
A lengyelek a KAP reformja mellett ...	7	partnereinek konferenciája	
A határellenőrzés egyelőre		az EU-bővítés hatásairól	24
megmarad	7	Nem maradhatunk vesztesek	26
Hírek röviden	7	A kelet- és közép-európai országok	
Kutatási és fejlesztési tanácskozás		természetes édesítőszer kvótái	27
az agrárgazdaság gépesítéséről	8	ENERGIATERMELÉS	
FELKÉSZÜLÉSÜNK		Egységes-e az EU energiapolitikája? ..	28
A csatlakozási tárgyalások		A kapcsolt energiatermelés	28
eredményei	9	Drága-e az energia?	29
Mit értek el a Visegrádi Országok?	10	Melyek az üvegházhatású gázok?	29
ARCKÉPCSARNOK		Együnk vagy ne együnk marhahúst? ..	30
Franz Fischler mezőgazdasági		Mire fordítjuk az energiát?	30
főbiztos	11	Jelenthetnek-e megoldást	
EU AGRÁRIUM ÉS PIACSZABÁLYOZÁS		a bioüzemanyagok?	30
Előterben a fiatal gazdák	12	KÖRNYEZETVÉDELEM	
Fiatal gazdák az Európai Unióban		Elővigyázatosság és megelőzés	31
és Magyarországon	12	KITEKINTÉS	
Tapasztalatok Németországban		Növény-zsoldosok	34
az ökológiai élelmiszerekkel	14	Pillantás Koppenhágára	38
Egyedi jelzésű francia bioborok	17	PIACI INFORMÁCIÓK	
Dán csokoládé külföldre megy	18	Francia előretörés	40
Szigorúbb ellenőrzés	18	Előretör a bolgár méz	40
Aggódnak a német kiskereskedők	18	Csökkent Románia kukoricatermése	
Amerikai bioalma Angliában	18	2002-ben	40
Biztonság és minőség	18	Feloldotta a tilalmat	40
Több információt a címkékre	19	Magyar-norvég együttműködés	41
Kelendő a fagyasztott őszibarack	19	Kevesebb a gyümölcs	
Közelebb az ökohoz	19	Lengyelországban	41
Az egészséget tartják szem előtt	19	Kevesebb a burgonya	
Először írták össze		Csehországban	41
a biogazdálkodókat	19	INTERNETFIGYELŐ –	
Alacsony zsírtartalmú szójaliszt		HONLAPBÖNGÉSZŐ	42
az USA-ban	19	KÖZLÖNY	43

CONTENTS

BROWSER	4	FORUM	
NEWS, EVENTS		We must not give up	20
Pannonian wine region	5	Domestic and international market	
Month of Agricultural Books	5	of ornamental plants is expanding	22
Background of SAPARD payments	5	Be the owner of your flower-shop!	22
Without import taxes	5	German trainee program on	
Czech agricultural subsidies are		agricultural and rural tourism	22
decreasing in 2003	6	I do not give my name to	
No velvet chair if food scandals		wilting flowers	23
occur	6	We have to survive the Dutch	
Selective refuse disposal is going		flower-invasion	23
to be started	6	SUGAR MARKET	
Polish people for the CAP reform	7	Conference of the social partners of	
Border controls will be still existing		sugar industry on the effects of the	
for a while	7	EU-enlargement	24
News in brief	7	Nobody might feel to be a loser	26
Meeting on the research and		Quotas of natural sweeteners for the	
development of the mechanization		Eastern and Central-European	
of agriculture	8	countries	27
OUR PREPARATION		ENERGY PRODUCTION	
Events of the accession negotiations ..	9	Is the EU's energy-policy single	
What the Visegrád countries have		and uniform?	28
reached	10	Connected energy production	28
PORTRAITS		Is the energy expensive?	29
Franz Fischler, the EU's agricultural		About greenhouse gases	29
commissioner	11	Let's eat or do not eat beef?	30
EU AGRICULTURE AND MARKET		What are we spending energy for?	30
REGULATION		Are bio-fuels good solution?	30
Young farmers in focus	12	ENVIRONMENT PROTECTION	
Young farmers in the European		Precaution and prevention	31
Union and in Hungary	12	OUTLOOK	
Experiences in Germany concerning		Plant soldiers	34
ecological food products	14	Outlook on Copenhagen	38
Individually marked French		MARKET INFORMAITON	
eco-wines	17	French are forging ahead	40
Danish chocolate is going abroad	18	Bulgarian honey is shooting ahead ...	40
Strict control	18	Romanian maize production	
German retailers are worrying	18	was decreasing in 2002	40
American eco-apple in Britain	18	Ban lifted	40
Safety and quality	18	Hungarian-Norwegian co-operation ...	41
More information is needed on labels .	19	Less fruits in Poland	41
Deep-frozen peach is demanded	19	Less potatoes in the Czech Republic ..	41
Closer to eco	19	INTERNET EXPLORER – HOMEPAGE	
Health is in focus	19	BROWSER	42
First census of eco-farmers	19	BULLETIN	43
Low-fat content soy meal in the USA ..	19		

**Az Európai Unió Agrárgazdasága
2003. 8. évfolyam 1. szám**

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium közreműködésével
és támogatásával havonta megjelenő kiadvány
Kiadja az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ

Felelős kiadó: *Gulácsiné Pápay Erika*

Szerkesztőség címe: 1012 Budapest, Attila út 93.

Postacím: 1253 Budapest 13, Pf.: 15.

Tel.: 489-4900, Fax: 489-4949

Főszerkesztő: Tamás Enikő

Főszerkesztő helyettes: dr. Székely Sándor

Szerkesztőségi titkár: *Pálfi Adrienn*

Szerkesztőbizottság: *dr. Vajda László, Jazigián Dikránné*

Lükőné Őrsi Gabriella, Román Zoltán

Készült: AGROINFORM Kiadóház

1096 Budapest, Sobieski János u. 17.

HU-ISSN 1416-6194

**Economy of the European Union
Volume 2002/7., Issue 12.**

Monthly publication, coming out with the assistance and support of the
Ministry of Agriculture and Regional Development
Published by the National Agricultural Library and Documentation Centre

Responsible Publisher: *Gulácsiné Pápay Erika*

Address of the Editorial Office: 1012 Budapest, Attila út 93.

Postal address: 1253 Budapest 13, Pf.: 15.

Tel.: 489-4900, Fax: 489-4949

Editor-in-chief: *Tamás Enikő*

Deputy Editor-in-chief: dr. Székely Sándor

Secretary of the editorial office: *Pálfi Adrienn*

Editorial board: *dr. Vajda László, Jazigián Dikránné,*

Lükőné Őrsi Gabriella, Román Zoltán

Printed in: AGROINFORM House

1096 Budapest, Sobieski János u. 17.

HU-ISSN 1416-6194

- **A fiatal gazdáké a jövő.** Sajnos egész Európában, nálunk is a mezőgazdasággal foglalkozók inkább az idősebb korosztályba tartoznak. A fiatalítás azonban a vén Európának jól felfogott érdeke. Hollandiában a legmagasabb a 35 év alattiak aránya, amely a virágzó mezőgazdaságú kis országban több, mint 32%. Milyen támogatások érvényesülnek nálunk és Európában? Bővebben a 12. oldalon.

— • —

- **Mintegy 100 ezer embernek ad kenyeret,** illetve kiegészítő jövedelmet a dísznövénytermesztés Magyarországon. Nálunk a kertészeti ágazatnak ez a legszebb része luxusnak minősül és ezért nem támogatott. De ez nem minden országban van így. Mik az esélyeink a csatlakozás után ezen a területen? Hogyan látja a dísznövénytermesztés helyzetét a Dísznövény Szövetség főtitkára? (A 20. oldalon.)

— • —

- **A biogazdálkodást folytató francia borászok** ezentúl új logóval értékesíthetik boraikat. Az új logó az idei szüret után kerülhet a palackokra. Franciaországban gyorsan nő a biogazdálkodásba vont szőlőterületek aránya, amely tavaly a szőlőterület 1,5%-át, 13.198 hektárt tett ki. (Ökohírek a 17. oldalon.)

— • —

- **Az elővigyázatosság és megelőzés** nem csupán az élelmiszerbiztonság alfája és omegája, ez a két legfontosabb alapelv kellene, hogy uralja a környezetvédelmünket is. Az egészséges környezethez való jogot minden magyar állampolgár számára alkotmányunk rögzíti. Hogyan érvényesül ez a gyakorlatban? Ha a mezőgazdasági területek kárára a lakóparkok tovább terjednek olyan szép gyöngyszem falu, mint Tinnye is elveszíti varázsát, báját. Bővebben a 31. oldalon.

— • —

- **Visszapillantunk az európai cukoripar** szociális partnereinek Pozsonyban megtartott konferenciájára. A tárgyaló felek megerősítették a szociális párbeszéd szükségességét nemzetközi és nemzeti szinten. Mint köztudott a cukortúltermelés miatt a cukor szigorú kvótákkal szabályozott az Európai Unióban. A cukorkvótákról is értesülhetnek a 24. oldalon.

— • —

- **Szükséges-e az Európai Unióban egységes energiapolitika?** A 70-es évek elejének sokkoló olajválsága sem volt elegendő ahhoz, hogy Európa ráébredjen a megújuló energiaforrások bővítésének szükségességére. Már az is eredmény, hogy sikerült megegyezni az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésében, a Kiotói Egyezmény támogatásában. Mi az a kapcsolt energiatermelés? Mire fordítjuk az energiát? Adnak-e a bioüzemanyagok alternatívát a fosszilis üzemanyagokkal szemben? (A 28. oldalon.)

— • —

- **A növényvédelemben** a hagyományos technikák mellett egyre nagyobb teret nyernek a természetbarát irányzatok, a biológiai védekezés különböző formái. A biogyomirtás hazai eredményéről olvashatnak kitekintés rovatunkban, a 34. oldalon.

— • —

- **A magyar zöldség és gyümölcs** versenyképes. A hazai adottságok folytán a kertészet lehet a mezőgazdaság nyerő ágazata a csatlakozás után. Tudják ezt a szemfüles franciák is. Nem véletlen, hogy konzervgyáraink tulajdonjogát a francia Bonduelle cég, – amely Európában piacvezető – előszeretettel szerzi meg. (A 40. oldalon.)

— • —

- **Dánia történelméről, a virágzó dán mezőgazdaság titkairól** olvashatnak Kitekintés c. rovatunkban, a 38. oldalon.

— • —

- **Internetfigyelő,** piaci információk, hatályos uniós jogszabályok is olvashatók ebben a számban.

Pannon borrégió

Az FVM pécsi Szőlészeti és Borászati Kutatóintézetének kezdeményezésére megalakult a négy történelmi borvidéket – villányit, mecsekaljait, szekszárdit, tolnait – magában foglaló Pannon Borrégió Egyesület – hangzott el Pécsen, a régióban tevékenykedő 140 termelő részvételével megrendezett szőlész-borász konferencián. A szervezet elsődleges feladatának tartja a történelmi borvidékek közötti együttműködés szervezését, a Pannon táj természeti értékeinek védelmét, a térségi fejlesztési programok összehangolását és azok megvalósítását. Kiemelten kezeli a régió szőlőültetvényeinek, ökológiai arculatának, valamint a tradicionális borkészítési eljárások és termelői hagyományok, a térségre jellemző hungarikumok megőrzését. E célok jegyében rendezte meg a Pannon Borrégió I. Szőlész-Borász Konferenciáját január 30-31. között a baranyai megyeszékhelyen, amelyen a régióban gazdálkodó szőlész-borászok megvitatták az ágazatot érintő legégetőbb kérdéseket, megkeresve rájuk a helyes megoldásokat. (A részletekről következő lapszámunkban olvashatnak.)

SZALAI KORNÉLIA
PÉCS

A SAPARD kifizetések háttérében

Noha technikailag a SAPARD program már 2000-től létezett, 2001 végéig a tíz csatlakozásra váró közép-kelet-európai ország SAPARD ügynökségeihez mindössze 30,5 millió eurót utaltak ki a rendelkezésre álló évi maximálisan 500 millió eurós keretből. Ugyanakkor a végső javadalmazottaknak juttatott összeg csupán 1 millió eurót tett ki, – állapította meg az Európai Unió pénzügyi felügyeletét ellátó Számvevőszék. A Számvevőszék „megvalósíthatatlan kifizetési feltételek” előírásával vádolja a Bizottságot, ami a segélyprogram folyamatosan alacsony kihasználtságát eredményezte. Felhívta a Bizottság figyelmét arra is, hogy a végrehajtás lassúságának okait mindenképpen szükséges alapos elemzés alá vetni, és a módszereiken változtatni kell.

A Bizottság védekezésképp azt hozta fel, hogy csupán öt ország rendelkezett a SAPARD programon belül 2001 végéig a kifizetésekhez szükséges struktúrával.

– Sz. S.–

(Forrás: Agra Europe, East Europe 2002. december)

Mezőgazdasági könyvhónap, 2003.

Válaszd hazai szerző munkáját!

A könyvhónap ünnepélyes megnyitója idén is a Vajdahunyad várban, a Mezőgazdasági Múzeum szépséges épületében volt. A szakkönyvek szerepe ma talán még nagyobb, mint valaha. Évente mintegy 450 mezőgazdasági szakkönyv kerül a könyvesboltokba, ennek körülbelül a negyede újdonság. Mivel a példányszámok csökkennek, az előállítás költségei emelkednek csakúgy, mint a könyvek ára. A mezőgazdasági könyvhónap kiemelt témája idén a hagyományörzés és a vidékfejlesztés. Ennek jegyében is nyerte el dr. Csávossy György borász a „Jó boroknak szép hazája, Erdély” című munkájával az Év Szerzője címet. A mezőgazdasági szakkönyveket a leginkább érintett, vidéken élő és gazdálkodó emberek kezébe kell adni. A szakkönyvek forgalmazása külön szakértelmet kívánó ága a könyvkereskedelemnek. Ezen van még mit javítani. A mezőgazdasági könyvhónap keretein belül Nyíregyházán, Mosonmagyaróváron és Szarvason a főiskolai és egyetemi hallgatók vetélkedőjére is sor kerül a könyvhónap során. A győztes csapat az FVM által ajánlott fődíjként egy hetet tölthet Belgiumban a Nemzetközi Agrárfelsőoktatási Hallgatói Önkormányzat Világtalálkozóján.

– T –

Importvám nélkül

Észt és lengyel mezőgazdasági szakemberek a kiviteli kvóták emelésében állapodtak meg az észt mezőgazdasági termékekre. Ennek ellentételezésére Lengyelország kérte, hogy Észtország tartózkodjék importvám kivetésétől a lengyel mezőgazdasági termékekre, noha a köztük fennálló szabadkereskedelmi egyezmény ezt lehetővé tenné. Az észt kormány tavaly novemberben szentesítette a kölcsönös előnyökkel járó megállapodást.

– Sz. S.–

(Forrás: Agra Europe, East Europe 2002. december)

Csehországban a mezőgazdasági támogatások idén csökkennek

A cseh kormány, a következő évi mezőgazdasági programtervezet értelmében, 2003-ban egy ötödével csökkenteni akarja a gazdáknak járó közvetlen támogatást. *Jaroslav Palas*, múlt hónapban azt nyilatkozta az újságíróknak, hogy ez jobbra annak a következménye, hogy minden miniszter 2%-kal csökkenti költségvetését a következő évben. A csökkentő programot a parlament a következő évi állami költségvetésével együtt fogja megvitatni. A Cseh Kormány döntött arról, hogy a mezőgazdasági minisztérium, a továbbiakban állami költségvetésből kap 45 millió CSK-t az árvízkárokért, és további 600 millió CSK-t folyósítanak a szektor számára. A gazdák részére kifizetendő direkt támogatási összeg 228 millió CSK. A cseh gazdálkodók a 2002-es év eseményeit az utóbbi évtized leg súlyosabb nehézségeként élték meg, és nagyobb segítséget igényelnek a kormányuktól.

FRENDL KATA

(Forrás: AgraEurope, East Europe 2002. december)

Nincs bársonyszék, ha van élelmiszerbotrány

A japán agrárminisztert, *Tsutomu Takebet* leváltották és helyébe a korábbi oktatásügyi minisztert, *Tadamori Oshimát* választották. A korábbi agrárminiszternek bársonyszékével kellett fizetnie az élelmiszer botrányokért, amelyek az ő hivatali idejében történtek. Akkor fedezték föl Japánban az első kergemarhakóros megbetegedést. Ez nagyon visszavetette Japánban a marhahús fogyasztást. Tetézte a botrányt, hogy néhány cég külföldi eredetű húst hazaként adott el. A fogyasztók kedélyét nagyon felborzolta, mikor olyan újságcikkek láttak napvilágot, mely szerint a termelők nem engedélyezett kemikáliákat használtak a gyümölcs- és zöldségtermesztésben.

Az új miniszter, aki egyúttal a környezetvédelmi ügynökségnek is tagja, egy sajtókonferencián kifejtette: az élelmiszer a legfontosabb eleme az életnek. A biztonságos élelmiszer nélkülözhetetlen

- T -

(AgraFocus 2002. október 80. szám)

Küszöbön a szelektív hulladékgyűjtés

Az utóbbi években mind több hazai tömegrendezvényen próbálják bevezetni a szelektív hulladékgyűjtést, több-kevesebb sikerrel. A Sziget fesztivál szervezői örömmel számoltak be arról, hogy a fesztivál ideje alatt felhalmozódott több tonna műanyag hulladék közel felét sikerült szelektíven begyűjteniük. Mert a magyarországi könnyűzenei fesztiválok a szeméthalmaikról is elhíresültek. A szemét legnagyobb részét az eldobált műanyag poharak teszik ki. Megnéztem, hogyan kezelik ezt a problémát nyugati szomszédaink. Meglátogattam Ausztria legnagyobb rockzenei fesztiválját, a wieseni „Two Days a Week”-et,

ahol meglepő módon szinte nem is találkoztam eldobált műanyag szeméttel. Az osztrák szervezők nem bízták a résztvevők lelkiismeretére a szelektív gyűjtők használatát. Igen egyszerű módszert alkalmaznak: *minden eldobható műanyag pohárnak 1 euró betétdíja van, amit a szelektív gyűjtőknél lehet visszaváltani.* Feltételezem, hogy ha bevezetnék ezt a rendszert Magyarországon is, akkor a fesztiválokon egy darab eldobott pohárral sem találkozoznánk.

SIMON GERGELY
(Lélegzet 2002./10.)

A lengyelek a KAP reformja mellett

Az Európai Unióhoz való minél gyorsabb felzárkózás érdekében a kelet-európai országoknak az Unió Közös Agrárpolitikájának modernizálása áll érdekében, és nem pedig az eddigi *status quo*-k befagyasztása. Lengyelországtól sem várható el más hozzáállás a 2004-es csatlakozást követően, – mondta *Danuta Huebner*, az európai ügyekért felelős miniszter, az Uniting Europe-nak adott interjújában. Meglehet, ezzel Franciaország, és a KAP jelenlegi rendszerének konzerválását kívánó más tagországok ellenében cselekszünk, de ilyen agrárfoglalkoztatottság mellett, és ennyire lemaradott mezőgazdasági-élelmiszeripari háttér mellett nem tehetünk másképp, – tette hozzá. (Egyes spekulációk eddig azt jósolták, hogy a komoly mezőgazdasági szektorral rendelkező Lengyelország Franciaország szövetségese lesz a csatlakozást követően a közvetlen agrártámogatásokért folyó harcban.)

Huebner nyilatkozata azt jelzi, hogy Lengyelország az agrárpiaci támogatások (közvetlen kifizetések) elnyerése helyett az un. 'második pillér' politikáját célozza meg, ahol vidékfejlesztési és mezőgazdasági beruházási programokra nyerhető el támogatás. Ezt az irányvonalat ajánlja az Európai Bizottság a többi kelet-európai ország számára is.

– Sz. S. –

(Forrás: Agra Europe, East Europe 2002. december)

A határellenőrzés egyelőre megmarad

Noha az Európai Unióhoz való csatlakozási tárgyalásokon a Bel- és Igazságügyi Együttműködés fejezetén belül szóba került a Schengeni Egyezmény Magyarországra való kiterjesztése, ez a csatlakozással nem lép automatikusan életbe. Ehhez az Európa Tanács döntése szükséges, amit hazánk határőrizetének alapos szakértői ellenőrzése alapján fog meghozni az Európai Tanács. Továbbá kapcsolódnunk kell az Unió egységes határellenőrzési rendszeréhez tartozó számítógépes információs bázishoz, azaz a *II. Schengeni Információs Rendszerhez*, melynek kifejlesztése uniós részről 2005-re várható. (Ez a rendszer személyek, ellopott, ill. elveszett tárgyak felkutatását segíti az azonosításukra szolgáló adatok egymás számára is hozzáférhető nyilvánartásával).

Addig tehát a csatlakozástól függetlenül, a határellenőrzés megmarad Magyarország és a velünk szomszédos EU tagállamok közötti, un. belső határszakaszokon is. Jelenleg – az Egyesült Királyság és Írország kivételével – az Európai Unió tizenhárom tagországának állampolgárai élvezhetik és gyakorolhatják a *személyek szabad mozgásának* jogát ezen államok között. Rajtuk kívül Norvégia és Izland is, bár nem tagja az Európai Uniónak, része a Schengeni térségnek.

– Sz. S. –

(Forrás: „Schengen – Európa határok nélkül”
A határőrség tájékoztatója, 2002. dec. 17.)

Hírek röviden

David Byrne egészségügyi biztos nemrégiben örömet fejezte ki, hogy az Európai Parlament elfogadta az emberi vére és a belőle készült gyógyszerekre vonatkozó minőségi és biztonsági előírásokat. Mind a vértömlesztésre használt vére, mind a vér és plazma donorra vonatkozó előírások egységesek lesznek az Európai Unióban. Byrne ezt, mint az Európai Unió történetének „kicsiny, ám fontos eredményeként” értékelte.

A dán miniszterelnök, Anders Fogh Rasmussen nemrégiben kijelentette, hogy Törökország jövőbeni európai uniós tagsága távolról sem bevégezett tény és az esetleges társult taggá válás elfogadása előtt szükség van Törökországban az emberi jogok reformjára, valamint a kínvallatás eltörlésére.

Franciaország szerint nem valószínű, hogy 2003. év vége előtt „zöld utat kaphatnak” a genetikailag módosított termények az Európai Unióban, mivel szükség van az új, modern címkézési és nyomkövethetőségi törvényre az engedélyezés előtt.

Charles Grassley amerikai szenátor arra figyelmeztetett, hogy a Bush kormánynak és az amerikai kongresszusnak hónapokra van szüksége, hogy döntés születessen a mintegy 4 milliárd eurónyi, az Európai Uniót sújtó kereskedelmi szankció eltörlésére.

Litvánia újabb 30 millió eurót ajánlott föl a szovjet uralom alatt épült Ignalia atomerőmű bezárására. Az ország már korábban megígért e célra 285 millió eurót.

– T. –

(Forrás: European Voice 2002. dec. 19. – 2003. jan. 8.)

Kutatási és fejlesztési tanácskozás az agrárgazdaság gépesítéséről

A hagyományoknak megfelelően, januárban, a SZIE adott otthont Gödöllőn, az MTA Agrár-Műszaki Bizottsága által rendezett, „XXVII. Kutatási és fejlesztési tanácskozás”-nak. A kétnapos rendezvény szervező intézményei, a SZIE Gépészmérnöki Kara, valamint az FVM Műszaki Intézete.

A tudományos tanácskozás plenáris ülésén, Németh Imre földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter előadást tartott „A mezőgazdasági műszaki kultúra helye, szerepe, és feladatai az EU-csatlakozás időszakában” címmel. Előadásában értékelte a decemberi, koppenhágai csatlakozási tárgyalások mezőgazdasági vonatkozású eredményeit, és mulasztásait. A csatlakozási szerződést úgy értékelte, hogy a kormány a főbb célkitűzéseket elérte, s annak ellenére, hogy Magyarország a támogatások vonatkozásában rákényszerül egy átmenetre, a belső piac teljes jogú szereplője lesz, és a támogatási feltételek jobbak lesznek, mint az azt megelőző időszakban. Elmondta, a kormány elsődleges célja a versenyképesség javítása, így a csatlakozási tárgyalásokon sohasem abszolút támogatási értékekért, pénzért harcolt, hanem azonos versenyfeltételek megteremtéséért.

Felhívta figyelmet arra, hogy az Európai Unió mezőgazdasága nem csak a kormányok együttműködéséből áll, hanem a civil szervezetek, a tudományos fejlesztő szervezetek, és a gazdálkodók együttműködéséből is. Megállapította, hogy olyan megfelelő partneri kapcsolatot kell kiépíteni a civil szervezetekkel, hogy az Európai Unió alkufolyamatokban is lehessen számítani rájuk. Ismertette a Nemzeti Fejlesztési tervből az agrár-, és vidékfejlesztési program leglényegesebb pontjait, melyek a következők: a mezőgazdaság versenyképességének javítása, esélyegyenlőség megteremtése, arányos tőke-, és munkajövedelem elérése az ágazatban, a mezőgazdaság fenntartható fejlődésének megalapozása, a vidéki foglalkoztatás kiszélesítése, alternatív jövedelemszerzés ösztönzése, valamint az agrárgazdaság emberi erőforrásainak fejlesztése. A forrásmegosztás során törekedni kell arra, hogy a strukturális alapokból az agráriumnak legalább 30% jusson.

A magyar mezőgazdaság fejlesztését akadályozza a földhasználat és a földtulajdon nagy-

mértékű elkülönülése, az elaprózódott birtokstruktúra. Az utóbbi megoldásaként méltatta a földért életjáradék programot, amelynek értelmében a hatvan év feletti földtulajdonosok 1–20 ha közötti földterületeiket életjáradékra válthatják, az adott piaci ár duplájáért. A kormány célul tűzte ki, hogy a program, évente mintegy 40-50 ezer ha terület összerendezésében vállal katalizáló szerepet. Megállapította, az életképes árutermelő egyéni-, és családi gazdaságok száma még nem elégséges, de ezeknek az erősítését továbbra is napirenden kell tartani, anyagi lehetőségek szerint erősíteni kell. Kifejtette: „... a mostani kormány a pénzt nem modellváltásra akarja költeni, egyesek elsorvasztására és mások felhizlalására, hanem egyenlő feltételrendszert akar biztosítani a termelőknek, amibe természetesen belefér az, hogy a gyengébbeket, a felkapaszkodókat nagyobb pénzzel kell segíteni.”

Németh Imre előadása zárszavaként reményét fejezte ki, hogy a XXVII. Kutatási és Fejlesztési Tanácskozás előadásaiiban elhangzó tudományos eredmények, és a kormány stratégiai céljai együttesen járulnak majd hozzá a magyar mezőgazdaság fejlesztéséhez.

A plenáris ülés további két előadásában Beke János (dékán, SZIE, Gépészmérnöki Kar), és Dr. Fenyvesi László (igazgató, FVM, Műszaki Intézet) az agrár-műszaki felsőoktatás, és kutatás-fejlesztés megoldandó feladatait a következőkben foglalták össze:

Kétciklusú mérnökképzési rendszer, nemzetközileg is átlátható – kredit rendszeren alapuló – képzési rendszer megvalósítása, minőségbiztosítás, az agrár-műszaki ágazat kutatóintézetei közötti együttműködés növelése, a Nemzeti Fejlesztési Tervhez kapcsolódó kutatási programok szervezése szükséges. Kihangsúlyozták, az ágazat sikere nagymértékben függ attól, milyen támogatáshoz jutnak a kapcsolódó felsőoktatási intézmények. Szükség van ezért arra, hogy az agrár-műszaki felsőoktatás a tekintélyét visszaszerezze. Megállapították, hogy mivel színvonalas egyetemi képzés kutatás nélkül nem képzelhető el, a kutatás – elsősorban a felsőoktatási alap kutatás –, kormányzati felelősség.

A konferencia előadásai kilenc különböző szekcióban folytak:

- I. Szántóföldi és kertészeti technológiák
- II. Takarmánytartósítási és állattartási technológiák
- III. Méréstechnikai eljárások az élelmiszergazdaságban
- IV. Agrár-műszaki alap kutatások
- V. Az agrártermelés ökonómiai kérdései
- VI. Az erdőgazdálkodás műszaki fejlesztése
- VII. Megújuló energiaforrások, és hasznosításuk

- VIII. Műszaki kiszolgálás és gépgyártás
- IX. Logisztika a mezőgazdaságban

Poszter szekcióban több mint száz résztvevő képviseltette magát. A rendezvény második napján „A mezőgazdaság gépesítésfejlesztési feladatai az EU-csatlakozás küszöbén” címmel kerakasztal-vita során cseréltek eszmét a szakemberek.

FRENDEL KATA
OMgK

A csatlakozási tárgyalások eredményei

2002. december 13-án lezárultak az Európai Unióval folytatott csatlakozási tárgyalások, és ezzel véglegessé váltak azok a feltételek, amelyekkel a magyar mezőgazdaság az Európai Unió Közös Agrárpolitikájába való integrációja megvalósul. A csatlakozás részletes feltételeit, az EU tagsággal járó jogokat és kötelezettségeket a 2003.

április 16-án Athénban aláírásra kerülő Csatlakozási Szerződés rögzíti majd.

A Koppenhágai Csúcson elért megállapodás azonban már tartalmazza a Közös Agrárpolitika által szabályozott termelési területekre vonatkozó sarokszámokat, amelyet az alábbi táblázat foglal össze:

Kvóta	Elfogadott kvóta
Szántóföldi bázisterület (ha)	3.487.792
Regionális hozam (t/ha) /referencia hozam/	4,73
Tejkvóta (t)	1.990.060
	(1 947 280 alapkvóta + 2006. évi tartalék 42 780)
Szarvasmarha kiegészítő támogatás (Eur)	2.936.076 (100%)
Vágási prémium (db)	235.998
Húsmarha prémium (db)	94.620
Anyatehén (db)	117.000
Juh (db)	1.146.000
Kiegészítő támogatás. (Eur)	1.211.510 (100%)
Kecske (db)	Juhval együtt
Tradicionális durumbúza terület (ha)	2.500
Nem tradicionális durumbúza terület (ha)	4.305
Izoglükóz A kvóta (t)	127.627
Izoglükóz B kvóta (t)	10.000
Rizs termőterület (ha) és támogatási szint (Eur)	3.222 ha; 163,215 Eur; 3,10 t/ha
	átlaghozam
Egyéb fehérjenövények termőterülete (ha)	1.954
Szárított takarmány (t)	49.593
Cukor A kvóta (t)	400.454
Cukor B kvóta (t)	1.230
Kender (t)	2.061
Len (t)	0
Paradicsom (t)	130.790
Őszibarack (t)	1.616
Körte (t)	1.031
Dohány (t)	12.355

A csatlakozási tárgyalások eredményeként a magyar gazdálkodók olyan támogatási körülmények között működhettek a kibővült Európai Unió egységes piacán, amelyek biztosítják számukra a tisztességes verseny feltételeit.

A gazdák a csatlakozás első napjától teljes joggal részt vehetnek a Közös Agrárpolitika piaci rendtartásainak működésében. *Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az intézményes árak (intervenciós árak, belépő árak stb.), az exporttámogatások, az importvédelem megkülönböztetés nélkül mindenki számára azonos piaci feltételeket teremtenek.* Az elmúlt évek hazai tapasztalata is azt mutatta, hogy nem elég csak támogatásokat nyújtani, a kiszámítható, hosszú távon tervezhető, stabil piac legalább olyan fontos a gazdálkodók számára.

Közvetlen termelői támogatások 2004-ben

A nagy érdeklődéssel kísért közvetlen támogatásokat illetően a következő végeredmény született: *a közvetlen kifizetések induló közvetlen mértéke az EU támogatás 25%-a, az átmeneti időszak hossza 9 év.* Ez az összeg azonban kiegészítésre kerülhet nemzeti forrásból, a támogatások teljes összegének maximum 30%-ával. Azzal a lehetőséggel, hogy hazai forrásból 30% ponttal kiegészíthetjük a közvetlen támogatásokat, gazdálkodóink már az első évben az Európai Unió jelenlegi gazdálkodóinak biztosított szint több mint felét (55%-át) megkaphatják. A kiegészítéssel az átmeneti időszak gyakorlatilag 6 évre rövidül. A piaci szabályozás alá vett termékeknél az EU-val kialakított kvóták, bázis területek illetve referencia mennyiségek. Minden egyes kvótával szabályoz-

zott területen az elért kvóta nem csak a jelenlegi termelési színvonal fenntartását biztosítja, de megfelelő mozgásteret is nyújtanak az ésszerű és fenntartható fejlődéshez is.

Versenyképességünk megőrzéséhez hozzájárulnak a hazai mezőgazdasági adottságokból származó komparatív előnyök is (a termőföld ára, bérleti díja, a munkaerő költsége, természeti adottságaink stb.). A GOF (gabonaféléket, olaj- és fehérjenövényeket) termesztek közvetlen támogatásának keretösszege a csatlakozási tárgyalásokon elért szántóföldi bázisterület és referenciahozam alapján kerül meghatározásra. A korábbi ajánlatokhoz képest a bázisterület és referenciahozam legelőnyösebb párosítását sikerült elérni. *Fontos megjegyezni, hogy úgynevezett „gabonakvóta” nem létezik, az EU nem korlátozza ezen növények termesztését.* A GOF termesztek a közvetlen támogatások legfőbb kedvezményezettjei. A Közös Agrárpolitika keretében Magyarországon kifizetésre kerülő közvetlen támogatások 90%-a ezen növények termesztoinek bevételeit gyarapítja majd. *Sikeresnek tekinthető a végleges tejkvóta megállapodás,* mivel lehetőséget nyújt a növekvő hazai fogyasztás saját termelésből történő kielégítésére.

A közvetlen támogatások mellett a Strukturális Alapokból, illetve az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből is számos vidékfejlesztési intézkedés áll a gazdálkodók és piaci szereplőink rendelkezésére. Ezek közül külön említést érdemel a számunkra jó lehetőségeket kínáló *agrár-környezetvédelmi intézkedéscsomag.*

TARPATAKI TAMÁS

Mit értek el a Visegrádi országok?

A mezőgazdasági fejezetet érintő magyar tárgyalási eredményeknek a visegrádi országokéval (Szlovákiával, Lengyelországgal és Csehországgal) való összehasonlítása tekintetében elmondható, hogy a négyek megállapodásai között érdemi különbség nincs.

A lényeges pontok tekintetében ugyanazok a tárgyalási alapelvek érvényesültek mind a tíz tagjelölt országnál. A közvetlen támogatások bevezetése tekintetében minden tagjelöltre egyformán érvényesen a következő fokozatos bevezetési rendszer állapították meg:

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
25%	30%	35%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%

Az első táblázat a 30%-os kiegészítés – ún. kiegészítés („top-up”) – kihasználásával a következőképpen módosul:

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
55%	60%	65%	70%	80%	90%	100%

ami a gyakorlatban az átmeneti idő 6 évre csökkentését jelenti.

Nem található eltérés a négy ország megállapodásai között abban a tekintetben sem, hogy a vidékfejlesztési allokációk mekkora része használható fel a kiegészítés („top-up”) finanszírozására, mint ahogy az 1. Céletterületre vonatkozó társfinanszírozási feltételek is azonosak.

Tekintve, hogy a közvetlen kifizetések a legkönnyebben hozzáférhető és garantált támogatási forma, és annak legnagyobb része a szántóföldi növénytermesztést érinti, valamint, hogy a támogatási keretösszeg kiszámításának alapja a referencia hozam, kiemelendő, hogy ezen a területen Magyarország érte el a legmagasabb értéket (4,73 t/ha) a visegrádi négyek közül. (Utánunk Csehország következik 4,2 t/ha–ral.)

Az említett egyenlő feltételek mellett azonban kiemelendő, hogy Magyarországnak sikerült olyan megállapodásokat kötni a tárgyalások során, amelyek nem mondhatók el a többi csatlakozó országról, és számunkra kiemelkedő fontosságúak:

Az Európai Unió elfogadta a külföldiek termőföldtulajdonhoz jutásával kapcsolatos védzáradékra bejelentett magyar igényt. Ezt a jogot Magyarország a tőke szabad áramlásával kapcsolatos fejezetben korábban elért megállapodás alapján hétéves átmeneti ideig korlátozhatja. A védzáradék szerint ez az időszak három évvel meghosszabbítható lesz, ha lejártakor még min-

dig lényeges különbség áll fenn a magyarországi és a külföldi földárak között.

A borágazat területén az Európai Unió elfogadta és átveszi a tokaji borkülönlegességekre vonatkozó előírásokat. Csatlakozás után is megmarad a „Tokaji Fordítás”, „Tokaji Másolás”, „Tokaji Eszencia”, valamint elfogadásra került a tokaji borkülönlegességek magas kén- és illósav-tartalma is (édes szamorodni, aszú, másolás, fordítás, aszúeszencia, eszencia, töppedt szőlőből készült bor és aszúbor). Ezen kívül Magyarország elérte, hogy a C.I.b bortermő zónába kerüljön besorolásra, ami gyakorlatilag megengedi, hogy a mai bortermelő, illetve borkezelési eljárások szinte változatlanul fenntarthatók legyenek.

Az Európai Unióban átfogó védelemben részesül a „pálinka” elnevezés (csakis így, a magyar helyesírás szabályai szerint írva!), a Magyarországon gyártott, 100%-ban gyümölcsből és törkölyből készülő párlatokra. (Hasonló védelemben eddig csak három szeszital részesült az Európai Unióban: grappa, korn és ouzo).

TARPATÁKI TAMÁS

Francz Fischler

az Európa Bizottság tagja (mezőgazdasági, vidékfejlesztési és halászati ügyekért felelős)

Személyi adatok: Született 1946. szeptember 23-án Absamban (Tiroli). Állampolgársága: osztrák. Nős, négy gyermeke van.

Tanulmányok: egyetem, mezőgazdasági tanulmányok (Bécs), gyakorlati képzés különböző ausztriai agrárlétesítményekben (kertészet, sertésenyésztés).

Kéthónapos továbbképzés egy tejtermelő gazdaságban (Nyköping, Svédország).

Doktorátus (Dr rer.nat.oec.) 1978 novemberében.

Életpályája:

1973–1979 Egyetemi tanársegéd Bécsben a Mezőgazdasági Üzemvezetési Intézet Regionális Agrárfejlesztési Osztályán.

1979–1984 A Tiroli Mezőgazdasági Kamara környezetvédelemért, földhasználatért, kultúra és oktatásért felelős ügyvivője.

1985–1989 A Mezőgazdasági Kamara elnöke.

1989–1994 Ausztria Mezőgazdasági és Erdészeti minisztere.

1990 és 1994 Az Osztrák Nemzeti Parlament (Nationalrat) megválasztott tagja

1995–1999 Az Európai Bizottság mezőgazdaságért és vidékfejlesztésért felelős tagja.

1999–2004 Az Európai Bizottság mezőgazdaságért, vidékfejlesztésért és halászatért felelős tagja.

–Sz.S.–

(Forrás: <http://www.eudelegation.hu>)

ELŐTÉRBE A FIATAL GAZDÁK

Régen tudott és sok szempontból veszélyes tendencia, hogy kontinensünkön a mezőgazdasággal foglalkozók kor szerinti megoszlása egyre inkább az idősebb korosztályok felé tolódik el (lásd lapunk 2002. 7. évf. 3. száma: „Korproblémák Európa mezőgazdaságában” c. cikk). Ezt már korábban felismerve az Európa Tanács EC 1257/1999-es számú határozatában a *fiatal gazdák* számára több szinten is pénzügyi támogatási lehetőségeket nyújt. A határozat 8. cikkében úgy rendelkezik, hogy 25 000 euró összeghatárig egyszeri vállalkozáskezdesi hozzájárulást, és további 25 000 euróig a vállalkozáskezdeshez fölvetett kölcsönökre kamattámogatást lehet adni. Ezen kívül még további segítség nyújtható azokban a régiókban, ahol a vállalkozásalapítás költségei igazolhatóan nagyon magasak. A 7. cikk pedig kimondja, hogy míg mezőgazdasági befektetéseknél a támogatás mértéke maximum 40%

jelenleg Németországban, Franciaországban, Dániában, Olaszországban, Ausztriában, Finnországban, Belgiumban, Luxemburgban és korlátozott mértékben az Egyesült Királyságban valósul meg. Ezen felül *befektetési támogatásokat* kaphatnak és *kedvezményes hitel-hozzáférési* lehetőségeik vannak a tagállamok többségében. *Adókedvezmény* is jár számukra Görögországban, Hollandiában, Franciaországban és Luxemburgban.

A *fiatal gazdák* számaránya az egyes tagállamokban igen eltérő. A legtöbb Hollandiában, a gazdálkodók 32,2%-a 35 év alatti. Az egyes országokban a korhatárt nem egységesen, általában 35 és 40 évnél húzták meg, de az Egyesült Királyságban ez mindössze 27 év (ebből adódik, hogy itt mindössze 9% a fiatal gazdák aránya). Ugyanakkor itt van a legtöbb nő közöttük, közel ötven százalék.

		Gazdálkodók száma	A fiatal gazdák száma	A fiatal gazdák aránya (%)	Nők/férfiak aránya a fiatal gazdák között (%)
Hollandia	<35	110.000	35.450	32,2	8,5 / 91,5
Németország	<40	561.400	165.800	29,5	9,7 / 90,3
Ausztria	<35	207.336	45.529	21,9	18,6 / 81,4
Görögország	<40	707.171	120.559	17,1	20,0 / 80,0
Franciaország	<35	734.800	94.800	12,9	nincs adat
Dánia	<35	59.761	7.097	11,9	11,8 / 88,2
Olaszország	<40	2.450.000	255.000	10,3	25,0 / 75,0
Egyesült Kir	<27	281.000	26.400	9,0	48,9 / 51,1

(Az országnevek után a fiatal gazdaként az adott országban elfogadott maximális életkort tüntettük fel.)

(kedvezőtlen adottságú helyeken max. 50%) lehet, ugyanez a fiatal gazdánál 45 (ill. 55)%-ig terjedhet.

Ennek alapján a fiatal gazdák *vállalkozásalapítást ösztönző támogatások* valamilyen fajtájában részesülhetnek. Az Európai Unió tagállamai közül

(Az országnevek után a *fiatal gazdaként* az adott országban elfogadott maximális életkort tüntettük fel.)

–Sz.S.–

(Forrás: Conseil Européen Jeunes Agriculteurs
<http://www.ceja.org/Downloads/Statistics>)

Fiatal gazdák az Európai Unióban és Magyarországon

Az Európai Unióban és Magyarországon a 20–40 éves fiatal gazdálkodók szövetségbe tömörültek. Az uniós tagállamok nemzeti szövetségei 1985-ben alapították az azóta is jól működő érdekképviseleti szervezeteket integráló CEJA-t (Conseil Européen

Jeunes Agricultures) Brüsszelben. Magyarországon a rendszerváltással egyidőben alakult meg – az akkor még kis számban lévő fiatal gazdákat összefogó AGRYA – Országos Szövetség (Agricultural and Rural Youth Association).

Az Európai Unió mezőgazdasági termelőinek száma az elmúlt közel 35 évben drasztikusan csökkent, ezzel párhuzamosan folyamatosan öregedtek el a termelők. A mezőgazdasági szektorban a termelők 55%-a 55 évesnél idősebb volt, 33%-a 65 évnél idősebb és csak 7,8% volt 35 évnél fiatalabb. Ezzel párhuzamosan minden 2. évben megfeleződött a mezőgazdasági termelők száma. Az 1979-es évek 1,3 millió fiatal gazda népessége 2002-re 700 000-re csökkent. Ennek okait nemcsak a mélyreható agrár-struktúraváltásban kell keresni, melyet az évek során végrehajtott uniós reformok és a WTO tárgyalások váltottak ki, hanem abban is, hogy a mezőgazdasági termelés egyre kevésbé volt vonzó a fiatalok körében.

Az előregedő mezőgazdasági termelők helyére lépő fiatal gazdák gyakran optimalizálják birtokméreteiket, így megfigyelhető, hogy a fiatal gazdák birtokainak nagysága kétszer-háromszor akkora, mint a 65 évnél idősebb gazdáké. Lényeges változás állt elő a munkavégzés időtartamában is, figyelemre méltó jelenség, hogy a fiatal gazdák megközelítően 65%-a nem teljes munkaidőben, hanem részmunkaidőben gazdálkodik, tehát jövedelmének kiegészítéseként más szektorban vállal munkát.

Az előregedés megfékezésére az Európai Unió Tanácsa több rendelettel, legutóbb az 1999-ben kiadott 1257-es rendelettel szabályozta a fiatal gazdák támogatását és a farm-alapítást. Az egyszeri vissza nem térítendő uniós támogatást a tagállamok indokolt esetben további nemzeti támogatással egészíthetik ki. Az Európai Unió jelenlegi gyakorlata szerint 25 000 eurót ad a fiatal gazdáknak, amelyet a tagállamok ugyanekkora összeggel egészít(het)nek ki. Ez csupán tájékoztatás jellegű adat, és nyilván változhat az összeg, mire mi csatlakozunk. A nemzeti támogatások országoként eltérőek, vannak olyan tagállamok, melyek nem veszik igénybe az uniós támogatást és ezzel párhuzamosan nem adnak nemzeti támogatást, ilyen például az igen magas mezőgazdasági termelési potenciállal rendelkező Hollandia és Egyesült Királyság.

A támogatások folyósításának éves megosztása országoként eltérő. Egyes tagállamok figyelembe veszik az országuk eltérő természeti adottságait, így a hegyvidéken gazdálkodók magasabb, míg az alföldeken gazdálkodók alacsonyabb nemzeti támogatást kapnak. Az egyik igen fontos alapfeltétele a támogatásnak

minden tagállamnál a szakmai végzettség megléte.

A program eredményességét bizonyítja, hogy az elmúlt évben pl. Dániában a gazdák 36%-a volt 35 év alatti, valamint Finnországban és Ausztriában sikerült megállítani az agrárnépesség előreledését.

A fiatal magyar gazdák támogatása összhangban van az *Európai Unióban* bevezetett támogatásokkal. A támogatást az FVM 1998. óta folyósítja pályázatos úton a fiatal gazdák részére. A támogatás szükségességét – mind az európai unióban –, a mezőgazdasági termelők előregedése indokolja. A rendszerváltást követő földreform, és szövetkezeti törvény kevésbé tette lehetővé, hogy a fiatal gazdák jussanak földtulajdonhoz, és alapítsanak gazdaságot. Az idősödő gazdák visszakapott földjeiken – részben kényszertermelőkként, részben ősi bizonyítási vágyból – gyakran alacsonyabb technikai szinten termelnek. A fiatal gazdákat egyesítő magyar AGRYA – Országos Szövetség célul tűzte ki a fiatal termelők összefogását. Az elmúlt 12 évben több jól sikerült hazai konferencián, szemináriumon, továbbképzéseken a fiatalok nagy számban vettek részt. 2000. februárja óta a szövetség társult tagként vesz részt a CEJA Fiatal Gazdák Európai Szövetségének brüsszeli munkájában. A folyamatos információcsere lehetővé teszi, hogy a csatlakozást megelőzően és azt követően is naprakész információkat kapjon – adjon a szövetség. A kapcsolat nem csak a brüsszeli szövetséggel folyamatos, hanem az 1998-ban alakult CERYC-el (Central European Rural Youth Coordination) is. Ez a szervezet a csatlakozni kívánt 10 ország fiataljainak közös platformjának kialakítását teszi lehetővé, hiszen az egykori KGST tagállamok fiatal gazdái, termelői hasonló problémákkal küzdenek és a jelölt országokban már jól alkalmazott szervezeti irányítási tapasztalatokat, esetlegesen elkövetett hibákat meg tudják vitatni. A 10 csatlakozni kívánó ország fiatal gazdái 2002-ben közös felmérést végeztek arról, hogy milyen hatással lesz a Közös Agrárpolitika a fiatal gazdák tevékenységére. Ezen felmérés lehetővé teszi, hogy a 2004-ben induló európai uniós támogatások rendszerét a fiatal termelők napra készen tudják fogadni.

A 2003-as év nagyon fontos a mezőgazdasági termelők életében, hiszen az április 12-i népszavazás új fordulatot hozhat az agrárgazdaság minden szereplője számára.

Simon Attila
Fiatal Gazdák Szövetsége – EU szakértő

Summary

The ageing of agricultural producers is a problem throughout the European Union. Young farmers replacing the old ones are farming on areas twice or three times as large as those of their ancestors. 65% of young farmers are working also as part time workers in order to supplement their income originating from agricultural production. Young farmers may receive non refundable support from the budget of the European Union only once. This support may be completed by the Member States. (This sum is approximately 12 – 13 million HUF at present). Supporting young Hungarian farmers is in practice since 1998, reasons are similar to the ones of the EU. AGRYA, the national association of young farmers participates in the work of CEJA, the European Association of Young Farmers, since February, 2000.

Tapasztalatok Németországban az ökológiai élelmiszerekkel

A jelenlegi helyzet

Az ökológiai termékek összforgalma 2001-ben Németországban 2,6 Mrd eurót tett ki, ami megfelel a teljes élelmiszerforgalom 2,3%-ának. A biotermékek 35–45%-át szaküzletek, 25–35%-át hagyományos üzletek forgalmazzák és 10–20%-a közvetlenül kerül a fogyasztókhoz.

Németországban. 2001-ben 42 nagyfelületű bio-szupermarket kezdte meg működését, számuk 100 fölötti. Az előrejelzések szerint 2005-re mintegy 300 bio-szupermarket lesz Németországban. Új vásárlási lehetőség a *bio-diszkontok* létrejötte 2001-ben. Jellemzőjük, hogy a hagyományos diszkont üzletekkel szemben ezekben friss gyümölcs, zöldség és tejtermékek is kaphatók és az eladási ár mintegy 15%-kal alacsonyabb, mint a szaküzletekben.

A pozitív történések ellenére van éppen elég negatív is. Például:

1. Egyre erősebb az integrált élelmiszer termékek konkurenciája.
2. A szupermarketek igyekeznek bioterméket is forgalmazni, de ezek főleg „száraz” termékek és szűk áruválasztékkal rendelkeznek, kevés a szaktanácsot is adó alkalmazott.
3. Hiányzik gyakorta a termelők folyamatos szállítása, illetve a megfelelő szervezethez.

A nemzetközi helyzet

A Svájci Bioland Kutatóintézet 2001-ben közzétett véleménye szerint Nyugat-Európában a biotermék forgalom egy év alatt 25%-kal nőtt. Az ökológiai termesztés mezőgazdasági területe 2% körül mozog. Kivételt képez Ausztria, ahol eléri a 10%-ot.

Az ökotermékek aránya az összes élelmiszer termék forgalmán belül változóan 1–5% között van, az egyes nyugati országokban az értékesítés formája rendkívül változó.

A biotermékek értékesítésében szaküzletek játszanak vezető szerepet Németországban, Franciaországban és Hollandiában. Ausztriában, Angliában, Dániában és Svájcban viszont a hagyományos kiskereskedelmi üzletek szerepe nagyobb.

Összességében: Nyugat-Európában a biotermékek 50%-át hagyományos kiskereskedelemben, 40%-át szaküzletekben és 10%-át más formában (hetipiacon, közvetlenül a termelőtől, stb.) értékesítik.

Egy vizsgálat 721 berlini biotermék kedvelőre és 65 nem biotermék vásárlóra terjedt ki kérdőíves felmérés alapján.

A bioterméket vásárlókat kevésbé érdekli az ár, viszont az üzlet jó légköre messze nagyobb hatással van rá, mint a biotermék után nem érdeklődőre.

1. táblázat Miért látogatja a bioüzletet?

Megnevezés	Bioterméket vásárló	Nem vásárol bioterméket
Atmoszférája miatt	11	3
Állandóan nyitva van	1	13
Áruja friss	7	3
Választék	20	16
Ár	20	24
Közel van	31	41
Együtt	100	100

Forrás: Schafer-Schade, 2002

Az állami célkitűzés szerint az ökotermékek piaca 2010-ig várhatóan 20%-kal részesedik a teljes forgalomból. Ezt azonban sokan megkérdőjelezik mondván: a hústermékek esetében ennek még sok akadálya van. Azonban állami segítségnyújtással a biotermelés a gazdaságok számára egy jól jövedelmező termesztési forma lehet.

Az ökológiai élelmiszerek terjedése vizsgálatának eredményei Berlin-Brandenburg tartományokban

A minisztériumi adatok szerint a biotermesztés a brandenburgi tartományban 2001-ben az összes mezőgazdasági területből 7,4%-kal részesedett – a teljes németországban pedig 2,4%-kal. Ez mutatja az ökológiai módon előállított élelmiszer termelés növekvő jelentőségét. Brandenburgban 1991-ben még 20 „öko” üzem volt, 2000-re számuk már elérte a 440-et.

Öt szövetség tagja a gazdaságok 80%-a Ezek: Bioland, Biopark, Demeter, Gaa és Naturland. Közösén kialakított kötelező szabályokkal dolgoznak.

A biotermékek főleg a következők: pékáruk, tejtermékek. A húsaruk között még kevés a biotermék, ezért ezeket a hagyományos hústermékkel értékesítik. A zöldség és gyümölcs bioüzletekben – Biokostladen – Berlinben mintegy 160 van. Ezen kívül az utóbbi 10 évben megnőtt az értékesítés a he-

tipiacokon és a Bio-Szupermarketekben. A felvásárló szervezetek száma tíz. Ezen kívül szinte valamilyeni szupermarket biotermékeket is forgalmaz.

Motiváció és változása

A biotermék vásárolókat több tényező is befolyásolja, ezeket mutatja be a 2., 3. táblázat.

Legnagyobb súllyal a környezetvédelem esik latba, és ezt követi a minőség és a gyerekek egészséges ételmisszerrel való ellátása.

A piaci vásárlók esetében elsődleges szempont a *piaci légkör*, hogy ott meg lehet vitatni a vásárlandó termékkel kapcsolatban fennálló kérdéseket. A másik két üzlettípust főleg az ár miatt keresik fel.

Amíg a kiskereskedelmi üzletben vásárlók a szájról-szájra terjedő hír miatt keresték fel ezt az üzlettípust, a másik kettőhöz elsősorban a közelsége miatt járnak.

2. táblázat Milyen tényezők hatnak a biotermék vásárlóra?

Megnevezés	%-ban
Környezettudat	60
Minőség	18
Gyerekek	12
Gazdagodás	5
Egészségvédelem	5

Forrás: Schafer-Schade, 2002

3. táblázat Miért vásárolta itt a bioterméket?

Megnevezés	Kiskereskedelem	Biopiac	Bio-szupermarket	Szupermarket biotermékkel
Atmoszféra	7	40	7	4
Választék	18	27	31	22
Friss	2	30	5	6
Ár	55	13	53	6
Nyitvatartás	18	-	4	62
Együtt	100	100	100	100

Forrás: Schafer-Schade, 2002

EU AGRÁRIUM ÉS PIACSZABÁLYOZÁS

A gazdag réteg szinte csak a szupermarketekbe jár. A legalacsonyabb keresetű réteg szinte azonos arányban vásárol mindhárom típustól.

radnak a primőr áruk beszerzésében és értékesítésében, amit a beszerző hálózat nehézsége okoz, tehát ugyanazon helyről származik a hát-

4. táblázat Hogy figyelt fel erre a bevásárlóhelyre?

Megnevezés	Kiskereskedelem	Biopiac	Bio-szupermarket	Szupermarket biotermékkel
Közelsé e miatt	32	68	62	85
Másoktól hallotta	48	14	28	8
Reklám úfán	20	18	10	7
Együtt	100	100	100	100

Forrás: Schafer-Schade, 2002

5. táblázat A biotermék vásárlók megoszlása keresetük szerint?

Megnevezés	Kiskereskedelem	Biopiac	Bio- szupermarket	Szupermarket biotermékekkel
Egyedülálló 1500 DM alatt Család 2500 DM alatt	34	26	30	18
Egyedülálló 1500-3000 Család 2500-5000	50	52	44	50
Egyedülálló 3000-5000 Család 5000-7000	15	19	16	24
Egyedülálló 5000 felett Család 7000 felett	1	3	10	8
Összesen	100	100	100	100

Forrás: Schafer-Schade, 2002

Az egyes bioterméket árusító helyek elemzése

Biopiac

Fő vásárlója az, aki több időt töltve itt nem csupán vásárol, hanem beszélget, tanácsot kér és ad. Ismerőseivel itt találkozik. A piac előnye a nagyobb választék, az áru frissessége. Ugyanakkor a piac hatékonyságának növelése érdekében tett lépések, reklám, akciós értékesítés, stb. hiányzik, így *súlya az összes biotermék értékesítésben a jövőben sem nő.*

Kiskereskedelmi bioüzletek

Fő erősségük az alacsonyabb árszínvonal, így érik el, hogy itt a legnagyobb az alacsonyabb keresettel bírók részaránya. Mindent megtesznek az állandó vásárlók magukhoz kötésére. Többségük az áru beszerzésére szövetségbe tömörült, ugyanakkor nem csak élelmiszereket árusítanak, ami növeli a forgalmukat. Hiányosságuk, hogy az áruösszetétel változtatása nem elég gyors, elma-

rány is, mint az előny, ami miatt olcsóbban tudnak értékesíteni, mint a konkurencia. A személyi kérdésekben (kiszolgálás, tanácsadás, hozzáállás) még sok javítani való van.

Bio-szupermarketek

Erősségük a széleskörű választék mind a friss-, mind a száraztermékek tekintetében. Más termékekkel is foglalkoznak, mint kozmetikai és tisztítószeresek. A választék összetételében is jobban állnak, mint a kiskereskedelmi bioüzletek.

Ahhoz, hogy minél több új vásárlót tudjanak megnyerni, alkalmazzák a kóstoltatás és reklámanyagok osztogatását, valamint az időleges árcsökkentést. Az új vásárlók meghódításában nehézséget okoz az, hogy a parkolóhely korlátozott, továbbá, hogy a kiszolgáló személyzet nem elég udvarias és képzettségük sem mindig megfelelő.

Ennek ellenére a bio-szupermarketek biztonságosabb jövő elé néznek, amit tőkeerősségük és koncentrált kínálatuk nagyban elősegít.

Bevásárlóközpontok

A bevásárlóközpontokra általában jellemző a biotermékek szűk, szerény választéka. Kíváncsivalót hagy maga után az áruk frissessége is. Jó esélyük van ugyanakkor pozitív hozzáállás

esetén a forgalom növelésre, mert sokan felkeresik más áruk vásárlására, és ha már ott vannak, a bioterméket is megveszik.

SCHAFFER, M., SCHADE, G., Z. KISS L.

Summary

The area of bioproduction in Germany is about 2,4% of the agricultural product. The bioproduct trade is increasing in the EU and in Germany. In the EU the share of different shops in bioproduct trade is the following: spec. bioshops 40%, traditional retail shops 50%, and the direct buying from the producers 10%. The richer costumers (over 2,5 th Euro/head income) are shopping mainly in supermarket. The middle category (0,75–1,5 th Euro/head income) in 44–52% in retail shops, in biotrade, and in supermarkets. The poorer costumers (under 0,75 th Euro/head income) are shopping according to the order above, 18–34% in these shops. However, supermarkets forge ahead in the competition.

Table 1: Why you go in the bio-shops?

Table 2: What sort of facts have an impression on the bioproduct buyer?

Table 3: Why you have buying bioproduct?

Table 4: How have you noted of this shop?

Table 5: The share of bioproduct buyers according to their income.

Irodalom

1. *Janssen, J.* (2002): *Ausländische Lebensmittel auf den deutschen Markt aus Sicht von Konsumenten. Eine empirische Untersuchung der Landerimage von Frankreich, den Niederlande, Polen, Ungarn, der Tschechischen Republik and Deutschland.* (Akad. doktori disszertacio) Humboldt Univ. zu Berlin.

2. *Mattner, S.* (2001): *Zukunftsvision der Region „Obere Havel“ Verein zur Förderung der Direktvermarktung in Berlin and Brandenburg.*

3. *Schafer, M. – Schade, G.* (2002): *Die Verbreitung der ökologischen Lebensmittel, and die Erfahrungen in Deutschland.* Inst. für Agrarmarketing and Sozialwissenschaften Humboldt Univ. zu Berlin.

Egyedi jelzésű francia bioborok

A biogazdálkodást folytató francia borászok ezentúl új logóval értékesíthetik boraikat. Eddig csak a „biogazdálkodásból származó szőlőből készült bor” jelölést használhatták, mivel tiltott volt a „biobor” jelzés. Az új logó a következő szüret után kerülhet a palackokra. Hosszan vitáztak a bioborászatban alkalmazható adalékanyagokról, végül az uniós szabályozáshoz igazodó, de nem túl szigorú listát állítottak össze. Viszont a tartósí-

tásra használt két maximális mennyiségét jóval az uniós norma alatt állapították meg. Emellett nem engedélyezik génmanipulált élesztő vagy tejsavbaktérium alkalmazását sem. Franciaországban gyorsan nő a biogazdálkodásba vont szőlőtermő területek aránya: 2002-ben ez 13.198 hektárt tett ki, ami a teljes szőlőterület másfél százalékát jelenti. A legtöbb bioszőlőt Korzikán termelik.

Dán csokoládé külföldre megy

Egy kis csokoládé gyártó cég hódító útra indult a nemzetközi piacon. A Woodshade Organics az elmúlt két évben megerősödött és további bővítése várható. 1983 óta állítanak elő olyan csokoládét, amelyhez csak természetes anyagokat használnak fel. A cég jó hírnévnek örvend a kézzel készített édességek területén Dániában, de most már sikeresen megvetette lábát Németországban és Angliában is. 2001-ben hús százalékkal nőtt kiviteliük, tavaly pedig további 25 százalékos emelkedést vártak. A koppenhágai nemzetközi vásáron az IFOAM díjjal jutalmazta ezt a kivételes terméket.

Aggódnak a német kiskereskedők

Az állami nyomás miatt egyre több kistermelő áll át biogazdálkodásra Németországban. A megnövekedett biotermék mennyiség forgalmazásába a nagyobb üzletláncok is bekapcsolódtak. A biotermékek eladására szakosodott kiskereskedők piaci részesedése így csökken, sokan veszélyben érzik üzletüket. Ezért szeretnék minél jobban felkelteni a fogyasztók érdeklődését. Ehhez viszont még hiányzik egy jól működő ellenőrzési rendszer, ami társadalmi és környezetvédelmi szempontból is megállja a helyét.

Amerikai bioalma Angliában

Angliában az USA-ból importált minden harmadik alma biológiai gazdálkodásból származik. A britek már a legtöbb fajtaból vásárolhatnak biót. Ráadásul a kereskedők leírásokkal csábítják a vevőket. Emellett az Alma Bizottság folyamatosan reklámozza a bio almafajtákat: idén már negyedszer indítanak kampányt.

Szigorúbb ellenőrzés

A biotermékek fokozottabb ellenőrzéséről döntöttek az olasz illetékesek egy botrányos csalás után. Tavaly decemberben a hatóság 20 tonna, Argentínából, Ukrajnából és Olaszországból származó rizst foglalt le. A hagyományosan termelt rizst biotermékként értékesíték belföldön és külföldön egyaránt. 1999 óta két olasz cég huszonnyolcezer tonna konvencionális gabonafélét adott el bioként Olaszországban, Ausztriában és Franciaországban. Az eset után az olasz agrártárca és az ország „*csalás felderítő*” hivatala a biológiai gazdálkodást folytató farmok, raktárak és kereskedelmi cégek tüzetes átvizsgálását határozta el, miközben a Fiao bioszövetség is vizsgálatot kezdeményezett, hogyan kaphatott a két cég tanúsítványt csalásához. Az ügy országos vitát váltott ki a biotermelés jövőjét illetően. Szakértők szerint jóval gyorsabban nő a biogazdálkodók száma, mint ahogy azt az ellenőrző intézkedésekkel követni tudnák.

Biztonság és minőség

Nyilvánosan most először adta közre a Bizottság az Európai Bio Akció Tervhez szánt javaslatok listáját. A mezőgazdasági miniszterek tavaly decemberben látták az anyagot, amelynek különösen fontos célja a környezetvédelmi szempontból érzékeny területek ökológiai hasznosítása, valamint a biogazdálkodás fejlesztését támogató Közös Agrárpolitika kialakítása. *A biotermékek kutatásában a biztonságra és a minőségre kívánják helyezni a hangsúlyt*, amibe az új termékek és előállítási módok kifejlesztése, valamint a környezetbarát biogazdálkodás fenntartása is beletartozik. A javaslatok között még szerepel az uniós biojelölés használatának elfogadása; további, a minőséggel kapcsolatos követelményekről való tájékoztatás; a felügyelet és ellenőrző intézkedések összehangolása; tisztességes verseny biztosítása az európai termékek és importtermékek kereskedelmében; független tanácsadó testület felállítása, amely a biogazdálkodás vezérelvei alapján hozza döntéseit; a biológiai gazdálkodásra vonatkozó, hivatalos statisztikai adatok folyamatos gyűjtése és közzéte.

Több információt a címkékre

Kanadában januártól a gyártóknak fel kell sorolniuk a zsír, a kalória és tizenhárom összetevő értékeit minden előre csomagolt élelmiszertermék jelölésén. A kormány a fogyasztók jobb tájékozódása érdekében döntött így. Emellett az ország vezetői azt remélik, hogy több mint húsz év alatt összesen 3.2 milliárd (USA) dollárt takarítanak meg közvetlenül és közvetve az egészség megőrző költségeken, mielőtt az emberek többet tudnak a mindennapi élelmiszerek összetevőiről.

Közelebb az ökohoz

A McDonald's cég biotejet fog árusítani angliai éttermeiben. Az összes hagyományos termelésből származó tejet lecserélik, viszont a vanília-turmixban és a fagyaltban továbbra is a hagyományosat használják majd. Svédországban kínáltak először ökotejet és fagyalttortát, hamarosan biokávésűrítményt is árulnak majd.

Először írták össze a biogazdálkodókat

Tavaly első alkalommal számolták össze a biológiai termelésből élőket és az ellenőrzött területek nagyságát az USA-ban. A Nemzeti Mezőgazdasági Statisztikai Hivatal az előbbieken kívül kíváncsi volt még a termelési szerződésekre, a számítógép és Internet használatára, valamint az új árufélékre: amelyek egzotikus állatfajok tenyésztéséből származnak (bő lény, szarvas, jávorszarvas, láma, emu és strucc). Az összeírás kiértékelése jövő év februárjára várható.

Kelendő a fagyasztott őszi barack

A tavalyi év végén új biotermék került forgalomba Amerikában. A harminc éve alapított élelmiszeripari vállalat a Cascadian Farm elsőként dobott piacra tanúsítvánnyal ellátott fagyasztott bio barackot. A cég egy nagyobb vállalathoz tartozik, ami százötven bioterméket gyárt.

Az egészséget tartják szem előtt

Egy Lyonban végzett felmérés szerint a megkérdezetteknek közel a fele fogyaszt biotermékeket, legfőképp azért, hogy egészségesebben táplálkozzanak. A megkérdezettek másik fele szívesen kipróbálná a biológiai gazdálkodásból származó élelmiszereket, de a magas árak miatt inkább maradnak a hagyományos termékeknél. A választ adók 31 százaléka az ízt tartja a legfontosabbnak élelmiszer-vásárlásnál. Az ár viszont csak a negyedik helyen szerepel ezen a listán. A rendszeres fogyasztóknak több mint a fele diplomás, míg a fizikai dolgozók háromnegyede soha nem vásárolt bioterméket.

Alacsony zsírtartalmú szójaliszt az USA-ban

Egy minnesotai cég tanúsítvánnyal ellátott biológiai termelésből származó alacsony zsírtartalmú szójalisztet hozott forgalomba. A jogvédett szójalfajtából készített liszt megfelel a szigorú minőségbiztonsági követelményeknek.

(Forrás: World Organics News 2003. 61.sz.)

Az ökohíreket KRIPNER VERA fordította.

Talpon kell maradnunk!

Ismeretes, hogy a dísznövény szakma érdekképviselőt a Dísznövény Szövetség és Termék-tanács látja el. Célja és feladata a megnyilvánuló érdekek feltárása, egyeztetése és harmonizálása, a szakmai érdekek megfogalmazása és összefogása a dísznövény vertikum területén működő valamennyi gazdálkodó szervezet számára.

Feladata az ágazat érdekeinek képviselője és védelme. Részvétel, mind a gazdasági, mind a jogi intézményi és szabályozórendszer kialakításában és működtetésében. Kidolgozza javaslatait, és szerepe van az agrárpiaci rendtartás működtetésében. A Dísznövény Szövetség és Termék-tanács 14 tagegyületből áll. A Szövetségnek sajátos helyzetéből adódóan nincs módja intervencióra és a termelés koordinálására.

Megfelelő hazai és külföldi együttműködéssel a klimatikus és talajadottságaink kapcsán, valamint a dísznövény-termesztési tradíció alapján hazánk a közép kelet-európai régió „Hollandiájává” válhat. Ennek alapján, hosszú távon versenyképes termékek a következők:

- díszfaiskolai termékek
- rózsató
- száraz virág
- virágmag
- azok a növényházi kultúrák, amelyek nagy távolságra nehezen szállíthatók, vagy különleges munkaigényűek (virágpalánták, cserepes virágos dísznövények, törékeny vágott virágok).

A felsorolt területeken hazánk számottevő helyzeti előnnyel rendelkezik az európai országokkal szemben, amit célszerű a továbbiakban is megőrizni, sőt erősíteni. További előnyünk a magyar termelők által létrehozott és működtetett országos nagykereskedelmi hálózat (Virágcsarnok, Virágpalletta, Floranett stb.), ami a szomszéd országokban jórészt idegen kezekbe került. Ha előnyünket tartani tudjuk és álljuk a versenyt közép-kelet-európai szomszédaink (Ukrajna, Oroszország, Románia, Szlovákia, Horvátország stb.) óriási potenciális piacán, Magyarországnak mind a dísznövénytermesztés, mind pedig a dísznövénykereskedelem területén regionális központtá kell válnia.

A Dísznövény Szövetség és Termék-tanács védekezési, illetve túlélési stratégiája a következő:

Az általános globalizációs tendenciák és az ezzel járó import-dömping a magyar dísznövénytermesztést is érzékenyen érintik. A magyar dísz-

növénytermesztés stratégiai célja ezért a piac és a termesztési lehetőségek felmérése, majd ezek alapján olyan termékszerkezetek és technológiai bázis kiépítése, amely:

- minőségben kiemelkedő árualapot termel
- árban versenyképes az európai importtal szemben
- hosszabb távon tömeges exportra is alkalmas
- további cél, hogy erősítsük a már meglévő regionális árueosztó pozíciókat, hogy a nemzetközi dísznövény-kereskedelem e térségben jelentkező haszna lehetőleg hazai területen csapódjon le.

A fenti célok elérése érdekében az arra érdemesnek ítélt területeken (régiókban, kultúráknál):

- gyors és hatékony beruházásokkal fel kell számolni az esetleges technikai elmaradást
- fejleszteni kell az alap-közép- és felsőfokú szakoktatást
- kiépíteni a megfelelő informatikai és szaknácádó hálózatokat
- alkalmazott kutatással segíteni a technológiai előrelépést (ide értve a vonatkozó honosítást és nemesítő tevékenységet is).

Célunk a magyar piac minél teljesebb lefedése jó minőségű hazai dísznövény termékekkel, az export bővítése, a vidéki lakosság számára megélhetés biztosítása.

A fenti célok elérése érdekében a magyar dísznövénytermesztés komoly termelői összefogást és összehangolt piaci munkát igényel.

A dísznövény ágazat marketing stratégiájának három nagy területre kell elsősorban kiterjednie:

1. A dísznövény fogyasztás növelése
2. A hazai fogyasztáson belül a magyar termékek arányának növelése
3. Az export piac bővítése

A felsorolt 1-3 terület egyben fontossági (vagy realitási) sorrendet is jelent.

Az 1. pontban jelzett cél érdekében a magyar termelők, továbbá a magyar és nemzetközi kereskedők egyaránt érdekeltek, a 2. pontban elsősorban a magyar termelők, a 3. pontban pedig a magyar termesztoőknek és kereskedoőknek azon tagjai, akik érdemben, hosszú távon exportképes cikket tudnak előállítani, vagy exportálni.

Az előbbi sorrend azért is tükrözi a realitások sorrendjét, mivel a dísznövényvásárlás Magyarországon idáig is dinamikusán nőtt és a jövőben előreláthatóan még tovább fog növekedni (Ma-

gyarország „virágfogyasztása” 2001. év alapján 15 euró/fő, míg az úgynevezett „nagy fogyasztó” országokban – Norvégiában, Svájcban – ez az érték 100 euró fölött van.)

A dísznövényfogyasztás növelése

Átalakul a fogyasztás és értékesítés rendszere. Az üzemből való közvetlen kiskereskedelmi értékesítés már régen a múlté. Van (és lesz is) még olyan virágkertetészet, amelyhez közvetlen virágbolt csatlakozik, de ezek zömében máshol vásárolt áruval kereskednek, és csak néhány termékük származik saját termelésből. A jelenleg legelterjedtebb virágcsarnoki viszonteladói rendszer mellett új értékesítési formák jelennek meg:

- árudalánccok, szupermarketek (Baumax, OBI, Tesco, stb.)
- „valódi” garden center-ek (nem csak szabadföldi, hanem növényházi termékekkel is, az év minden szakában)
- Cash-and-Carry viszonteladói rendszerek (szövetkezeti és magán)
- számítógépes értékesítés, illetve közvetlen árubeszerzés az Interneten keresztül.

A hazai fogyasztáson belül a magyar termékek arányának növelése

E területen ezért három irányba kellene elindulni.

1. Ahol még nem kielégítő, ott feltétlenül felzárkózni a minőséggel, illetve az árral. Hazai termékeink mindenképpen versenyképesek kell hogy legyenek a vámentesen bejött külső termékekkel szemben. Ez több termék esetében már megtörtént. Mégis él a nagyközönségben az a tévhit, hogy a magyar termékek alacsonyabb rendűek, mint a külföldiek. Ez nem felel meg a valóságnak, sőt a *hazai nemesítésű növények sokkal jobban díszlenek a mi klímánkon, mint az esetleg Hollandiából érkezett, az ottani klímához szokott növények.*
2. Tudatosítani kell a nagyközönséggel, hogy a magyar termékek nemhogy nem gyengébbek, mint a külföldiek, hanem kimondottan jobbak. Ebben a tudatosításban szakmánk valamennyi rétegének részt kell vállalnia, de a fő szerep az a média valamint tudomány-, kutatás-, oktatás közeli szakembereké lehet, ők ugyanis hitelesen, „száraz tudományos stílusban” el tudják mondani, hogy miért pusztul el a holland cserepes virág hamarabb a lakásban, mint a Magyarországon megtermelt, miért fonnyad el

hamarabb a kolumbiai szegfű, akkor is ha nagyobb, mint a magyar szegfű, vagy miért bírja ki a magyar telet jobban az a tuja, amit egy magyar faiskolából vásárolnak, szemben azzal a tujával, amit Hollandia csapadékban gazdag klímájából hoztak Magyarországra.

3. Érdemes a „magyar termék” márkafogalmat lefordítani virágra, termékcsopontonként. Díszfaiskolában például ezt profi módon megoldották a németek a BdB márkajelzéssel, ahol ez egyben minőséget is jelez. Ugyanezt a magyar díszfaiskolák is pillanatok alatt megoldhatnák. Nagyon jó kezdeményezés ebből a szempontból a Magyar Kertészeti Árudák Egyesületének „Kiváló Kertészeti Áruda” márkajelzése. Ugyanúgy lehetne „Kiváló Magyar Virág”, „Kiváló Magyar Cserepes Virág”, stb.

Mindezekhez a fogalmakhoz megfelelő kis embléma, öntapadós címke, vagy védjegy is tartozna, amit alkalomadtán, mikor a helyzet erre megéri, rá lehetne ragasztani a konténerre vagy a cserepes, illetve a vágott virág tasakjára.

A minőségbiztosítási rendszer sürgősen kidolgozandó, ez bizalmat szül a vásárlókban és adott esetben márkahűséget is hoz magával.

Az export piac bővítése

Export terén hagyományos piacaink (főleg Nyugat-Európában és a tőlünk északra, illetve a délre fekvő országokban) már nagyjából kialakultak, (díszfaiskolai termékek, száraz virág és valamilyen vágott virág). Az exportáló cégek többé-kevésbé tudják, milyen eszközökkel sikerült ezt a piacot megszerezni, és hogyan lehetne bővíteni. Ezen cégek képviselőiből lenne célszerű *szaktanácsadói csapatot* létrehozni a hosszabb távú expanziós exportpolitika elősegítésére. A promóciós tevékenységben valószínűleg kiemelkedő szerephez jutnak a kiállításon való részvételek, egyéb promóciós eszközök, valamint a *személyes kapcsolatok*. Óriási, egyelőre még kiaknázatlan, vagy legalábbis nem teljesen kiaknázott piac rejlik a tőlünk keletre és délkeletre fekvő országokban. Nem véletlen, hogy a holland szakmai szervezetek és konkrét cégek is igyekeznek megvetni a lábukat Szerbiában, Romániában, Ukrajnában, a Baltikumban és különösen Oroszországban. (3–4 éve ők szervezik szeptember elején a moszkvai virágkiállítást, ezzel párhuzamosan az említett országokban termelési és piacszerzői tevékenységet is folytatnak rendkívül aktívan.)

KARDOS GÁBOR
FŐTITKÁR

Itthon és külföldön bővül a dísznövénypiac

Magyarország a kelet-európai mezőnyben vezet a dísznövényhasználat terén, szomszédainknál a miénknél is nagyobb piacbővülésre lehet számítani. Ma az ágazat 10 ezer családnak ad megélhetést, a kertészet legintenzívebb területe. Tavalyelőtt 49,5 milliárd forint árbevételért el a dísznövény ágazat, a kivitel értéke 3,7 milliárd forint volt. Ennek a kétszerese az import, ami azt jelzi, hogy még a belföldi piac ellátásában is komoly lehetőségek rejlenek. Nagy kihívás a világpiacon, például Izraelben és Kolumbiában adott állami támogatás a dísznövénytermesztésben. Alkalmaznunk kell az uniós szabványokat, környezetvédelmi előírásokat, a növényútlevelet. *Mindez a fajtahasználati díjjal és a technikai korszerűsítéssel együtt növeli a termesztek költségeit.* Magyarország központi szerepet játszhat a térség dísznövényforgalmában, mert nálunk fölépült a termelői tulajdonú kereskedelmi hálózat.

Fejleszhető terület a díszfaiskola, a szárazvirág- és a virágmag-termesztés, továbbá biztosan talpon maradnak a nehezen szállítható növények hazai termesztoi. Hátrányban tőkeszegénységük, és a technikai elmaradottságuk miatt vannak a magyar dísznövényesek. A kutatás helyzete pedig kimondottan sanyarú, ennek ellenére 350 magyar fajtát ismernek szerte a világon. Közülük 114 egygyári virág és 105 rózsafajta.

HORVÁTH CSILLA

(Kertészet és Szőlészet Szerkesztője)

Legyen tulajdonosa virágüzletének!

Nemrégiben az önkormányzatok nem csupán a székesfővárosban, hanem szerte az országban megvételre kínálták föl a tulajdonukban lévő üzlethelyiségeket. A virágüzletek bérlőinek is lehetőségük van arra, hogy megvásárolják a bérelt üzletet.

Aki csak teheti, váljon üzlettulajdonossá még a csatlakozás előtt! Könnyen elképzelhető ugyanis, hogy a bérleti díjak emelkedni fognak a csatlakozással. Illetve, ha az önkormányzatok el akarják adni az üzlethelyiséget, előbb-utóbb eladják. Míg a bérlő, ha él az elővásárlási jogával, jól járhat, hiszen egy bejáratott, jó helyen lévő 15 m²-es üzlethelyiségért is elkérnek a bevételre törekvő önkormányzatok 3-4 millió forintot. Mit tehet az a virágkötő, aki szakmáját magas szinten műveli, s egyúttal családfenntartó, a háttérében 5 tagú családdal, egyetemen tanuló gyerekekkel?

Még szorult helyzetben sem merném az ő helyében jelzáloggal megterhelni a lakóházat, a család otthonát. Nyaralót igen, nélkülözhető gépkocsit is lehet eladni, de az otthon nem szabad kockáztatni.

Mivel a dísznövényüzletben a vállalkozó – esetünkben a virágüzlet bérlője – saját magának ad munkát, nem jelentkezik a hazai munkaerőpiacon, mintegy megoldja a saját és sok esetben a családja foglalkoztatását is. Meg kellene találni a Kormányzatnak azt az utat, hogy őket kedvezményes, biztonságos módon, alacsony kamatú hitelhez juttassa – meghatározott bankon keresztül. Ma, amikor munkahelyek ezrei szűnnek meg, nagyon kell erősíteni azt, aki magának és családjának képes munkát adni.

T. E.

Németországi mezőgazdasági és falusi turizmus gyakornokprogram

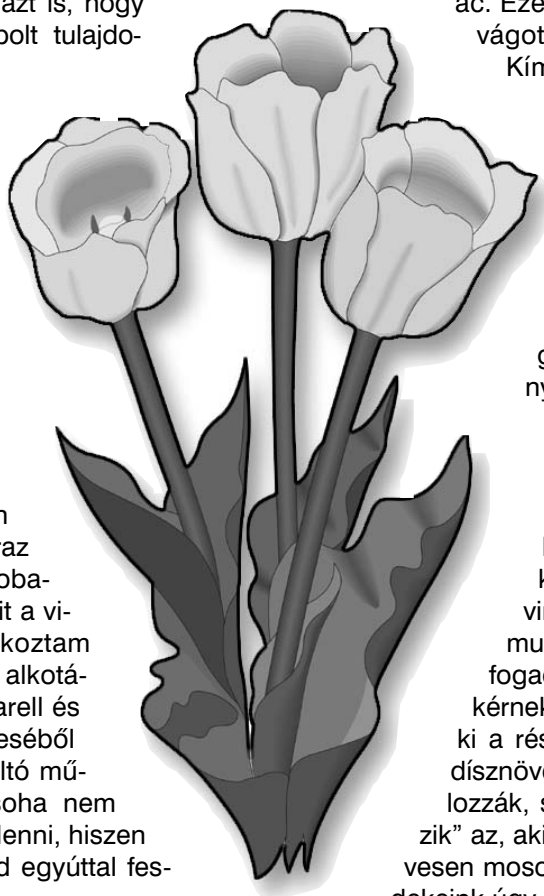
A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium pályázatot hirdet fiatal agrárszakemberek és az agrár felsőoktatásban, illetve középfokú szakképzésben résztvevő hallgatók részére Németországba (Bajorország és Baden-Württemberg): 6 hónapos mezőgazdasági gyakornok program, ill. 4 hónapos falusi turizmus programban való részvételre.

A gyakornokprogramokról bővebb információ, valamint a pályázati adatlap az alábbi honlapokról tölthető le: www.agroinform.hu, www.fvm.hu, www.kszi.hu. A programmal kapcsolatban felmerülő további kérdésekkel Hamvasi Éva szakreferenshez fordulhatnak (1012 Budapest, Attila út 93. Tel: 487-7174, 20/357-7334). (A témára még visszatérünk lapunk hasábjain.)

Hervadt virághoz nem adom a nevemet

Ki kell dolgozni a virágüzletbérleőknek és tulajdonosoknak is olyan a módszereket és szolgáltatásokat, hogy majd az új helyzetben, a csatlakozásunk után is talpon tudjanak maradni. Egyik nemzetközi hírű magyar virágkötő, aki üzletét havonta kemény százezrekért bérlí, – mondta el, hogy megjelent az üzletben egy régi vevője, aki egy köteg másodosztályú virágot hozott azal a kéréssel, hogy a virágkötő készítsen különféle igényes kompozíciókat, asztali díszeket, kitűzőket a hervatag virágból. A virágkötő hölgy szelíden megmagyarázta a vevőnek, hogy ő erre nem hajlandó, mert abból a virágból nem lehet tartós kompozíciót kötni, és ez közvetve rontaná az ő üzletét. „Hervadt virághoz nem adom a nevemet.” A régi kuncsaft úgy megsértődött, hogy azóta sem jött. Ez a szituáció megisméltődhet a jövőben úgy is, hogy a holland diszkont virágáruházból hoznak szép, friss virágot a vásárlók, és akkor hogyan folytatódik a történet?

El tudom képzelni azt is, hogy több virágkötő, virágbolt tulajdonos és hazai termelő valamiféle szövetséget köt. (Szándékosan nem használom a szövetkezet kifejezést.) A kölcsönös érdekek mentén kialakulhatnak olyan megoldások, amelyek a hazai dísznövénytermesztés talpon maradását segítik elő. Az is elképzelhető, hogy a nyugaton annyira kedvelt száraz virág, mint tartós szobadísz új lehetőséget nyit a virágkötők előtt. Találkoztam olyan képzőművészeti alkotásokkal is, ahol az akvarell és a száraz virág együtteséből készült figyelemre méltó műalkotás. Ez nyilván soha nem fog tömegesen megjelenni, hiszen nem sok virágkötő tud egyúttal festeni is.

T. E.

Túléljük a holland viráginváziót

Szeretjük a hollandokat. Dolgos, igyekvő, rendkívül ügyes nép a holland. A szívük és a pénztárcájuk nyitott az igazán bajba került emberek számára. Az I. világháború után sok, csontig lesóványodott magyar gyerek töltött el a hollandiai városokban, és főleg a falvakban 2–3 hónapot. Azalatt ott kigömbölyödtek, helyrejöttek. (E sorok írójának édesanyja is ezek között a gyerekek között volt.) Számos hazai és határon túli templom építéséhez nyújtottak önzetlen segítséget a hollandok. Kertészeti termesztésüket, különösen a vágott virág és virághagyma termesztést mesteri fokon művelik. A holland virág eljut a világ minden tájára. Abban is kiemelkednek, hogy nagy-szerűen felméri azokat a piacokat, amelyekre szelíd erőszakkal „virágnyelven” be akarnak törni. Jól ismerik a magyar piacot is. (Tartok tőle sokkal jobban, mint számos, a dísznövény területén dolgozó magyar szakember.)

Az uniós csatlakozással megvalósul az áruk, szolgáltatások szabad áramlása, a közös piac. Ezért még az eddiginél is több holland vágott virág fog bejutni a hazai piacra.

Kíméletlen verseny is következik, amelynek kárvallottja az lesz, aki nem bírja a versenyt.

Vannak azonban a hazai dísznövénytermesztésnek túlélési esélyei a hungarikumok, a nehezen szállítható dísznövények, szárazvirágok termesztése területén. Bízom a magyar szürkeállományban, a leleményességünkben, hogy megtaláljuk a boldogulás kiskapuit. Ugyanakkor az üzletet és a barátságot szigorúan el kell tudni egymástól választani. Egyes nagynevű, multinacionális cégek előszeretettel hívnak meg kötetési bemutatókra, virágkötőket, virágüzlet tulajdonosokat. Az ilyen bemutatókat aztán elegáns svédasztalos fogadás követi. Végezetül csak annyit kérnek, hogy bizonyos kérdőívet töltsenek ki a résztvevők. Ezek a kérdőívek a hazai dísznövénypiac még jobb megismerését célozzák, s adott esetben „maga ellen dolgozik” az, aki az ilyen kérdőívet kitölti. Lehet kedvesen mosolyogva is nemet mondani, ha az érdekeink úgy diktálják....

Az európai cukoripar szociális partnereinek konferenciája az EU-bővítés hatásairól

Az Európai Unió cukoriparának szociális partnerei, az EFFAT¹ és a CEFS², az EU Bizottságának támogatásával, a bővítés cukorágazati hatásaival kapcsolatos vélemények és információk kölcsönös megismerésére, 2002. év végén Pozsonyban szervezett konferenciát.

Közép- és Kelet-Európa országai, köztük Magyarország élelmiszeriparát az 1990-es évtizedben privatizálták. A privatizációval az élelmiszeripar legtöbb ágazatába (külföldi) magántőke érkezett, ami kiegészülve a piacok átalakulásával, szerkezeti-szervezeti alkalmazkodást követelt meg, melynek egyik legfontosabb következményét a munkaerő-szükséglet, csökkenése jelentette.

Ez a folyamat egyik EU-csatlakozásra váró országban sem zárult még le, teljesen így mind a munkaadók, mind a munkavállalók érdekképviselteinek részéről felmerült az igény az átalakulási folyamat szociális következményeinek nemzeti, ágazati szintű párbeszédese feltáráására, és rendezésére. Ezzel egyidejűleg az Európai Unióon belül működő, közösségi szintű, együttes érdekvégyesítés is időszerűvé vált. Az Európai Unióban ennek a közös érdekvégyesítésnek – a legjobb esetben – a *szociális párbeszéd* a politikai eszköze, amely a munkaadói és munkavállalói oldalt fogja egybe, bizonyos közös célok elérése érdekében.

Az Európai Közösségben a cukoriparon belül működő ágazati szociális párbeszédet az Európai Unió bizottsága is példaértékűnek tekinti, nem csupán a mezőgazdaság és az élelmiszeripar ágazatain, de a teljes gazdaságon belül is.

A konferencia megrendezésének az EU-bővítés politikai és gazdasági kihívásai adtak aktualitást. A két érdekképviselői szervezet a közép- és kelet-európai térség öt csatlakozásra váró államából (Szlovénia, Ma-

gyarország, Szlovákia, Csehország és Lengyelország) a munkaadók, munkavállalók valamint az állami hivatalok képviselőit hívta egybe.

A rendezvényen az EU Bizottság Szociális Ügyek Főigazgatósága részéről Carlos Lopes vett részt. Nagy számban jelentek meg azon EU-beli vállalatok képviselői is, amelyek az öt tagjelölt ország cukoriparában mostanáig érdekeltségeket szereztek.

A Magyar Kormányt előadásokkal Csizmár Gábor, a Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium államtitkára, valamint Máhr András, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium helyettes államtitkára is képviselték, kifejtve az illetékes szaktárcák témával kapcsolatos álláspontját. A magyar cukoripar részéről Fischer Béla, a Cukoripari Egyesültség (CIE) elnöke, és Koczka Zoltán, a CIE igazgatója tartottak előadást.

A főszervező EFFAT tagszervezetei az egész térséget reprezentáltak. Magyarországról a munkavállalói oldalt az Élelmezéssipari Dolgozók Szakszervezeteinek Szövetsége (ÉDOSZ) és annak tagszervezete, a Cukoripari Dolgozók Szakszervezete (CDSZ) képviselték.

Az ülést Szlovákia Mezőgazdasági Minisztériumának képviseletében Radosovsky államtitkár nyitotta meg, aki az ágazati szociális párbeszéd fontosságát hangsúlyozta.

A konferencia első napján, – az öt EU-tagjelölt ország cukoriparairól készült, részletes információkat tartalmazó adatbank alapján – a felek ismertették a szociális párbeszédrel kapcsolatos véleményeiket, míg a második napon az EU-bővítés ágazatra gyakorolt hatásairól beszéltek. Noha a tagjelölt országok képviselői eltérő álláspontokat fejtettek ki, mindenki egyetértett abban, hogy a szociális párbeszéd a bővítés sikerének igen fontos záloga.

¹ Európai Élelmiszeripari, Mezőgazdasági és Turisztikai Szakszervezetek Szövetsége. AZ EFFAT-nak 120 tagszervezete van, amelyek összesen 2,5 millió tagot képviselnek, 35 országban, köztük Magyarországon, Lengyelországban, Csehországban, Szlovákiában, Szlovéniában, Litvániában, Észtországban, Lettországon, Romániában és Bulgáriában.

² Európai Cukorgyárak Bizottsága. A CEFS 14 EU-tagország (az EU-tagok, Luxemburg kivételével), valamint a nem-EU-tag Svájc, továbbá Magyarország, Szlovákia és Szlovénia cukorgyártóit, illetve – finomítóit képviseli.

Csizmár Gábor szintén erre hívta fel a figyelmet, ismertetve egyúttal Magyarország szociális koncepcióját, különös tekintettel az ágazati szociális párbeszéd fejlesztésére.

A konferencián megállapítást nyert, hogy jóllehet a csatlakozási felkészülés során eddig már számos szabályozást (fokozatosan) bevezettek, mégis jelentős munkára van még szükség – az állami hivatalok elengedhetetlen támogatásával. Egyöntetű igény fogalmazódott meg a háromoldalú „párbeszéd-bizottságok” további szerepvállalásával kapcsolatban.

Máhr András a kormányzati cukorpiaci stratégiáról és annak politikai motívumairól beszélt, hangsúlyozva érintettekkel való együttműködés fontosságát az Európai Unió gazdasági szabályozásának bevezetése tekintetében is. Ez a Magyar Kormány az iránti elkötelezettségét fejezte ki, hogy a hazai cukortermelés működési feltételeit gazdaságpolitikai eszközökkel célszerű megteremteni. A feltételrendszer két pillére a termékpiaca szabályozás fejlesztése, illetve a piacvédelem megfelelő szintre emelése.

A konferencia zárásaként, a szociális partnerek (a munkaadói oldalt képviselő CEFS és a munkavállalói oldalt képviselő EFFAT) egy Közös Nyilatkozatot írtak alá, amely az Európai Szociális Párbeszéd EU-bővítésben betöltött nélkülözhetetlen szerepét hangsúlyozza. A felek ismételten megerősítették, hogy a szociális hatással járó és szükség esetén (pl. egy ágazatot érintő kormányzati intézkedés kapcsán, vagy egy iparág alapvető átalakulásakor) hajlandók a rendszeres információ- és véleménycserére. Felek megállapodtak a kibővített szociális párbeszéd – további elősegítésében. A kibővített párbeszéd semmi esetre sem helyettesíteni, hanem kiegészíteni hivatott a nemzeti szintű párbeszédet.

Közép- és Kelet-Európa csatlakozásra váró országaiban eltérő cukoriparági szerkezeteket találunk. Míg például Szlovéniában egy gyár termeli meg az ország 40 ezer tonnás szükségletét, addig a másik véglet Lengyelországban 78, döntőrészben kis kapacitású, alacsony hatékonyságú gyár termel. Szlovákiában és Csehországban a cukoripar viszonylag hatékonyan termel, bár egyes reorganizációs lépéseket még meg kell tenni.

A térség legkorszerűbb cukoripara Magyarországon működik. *Hazánkban a belföldi kvóták alapján egy gyár potenciális átlagos cukortermelése meghaladja az évi 66 ezer tonnát, ez*

a szám az Európai Unió déli tagállamainak értékeihez hasonló, de a mintegy 100–110 ezer tonnás uniós átlagtól elmarad. Ez egyben a fejlődési irányokat is jelzi.

A magyar cukoriparról szóló előadások megállapították, hogy a térség országai közül itt a leginkább előrehaladott az átalakulás, amely mindeddig példaadó körültekintéssel folyt le, azaz sikerült megvalósítani azt a célt, hogy a munkavállalók körében ez a folyamat ne okozzon elviselhetetlen szociális terheket, vagy sokkhatást.

A cukoripari reorganizáció – a gyárbezárásokkal együtt – a foglalkoztatottak számát egy évtized leforgása alatt mintegy 1/5-ére csökkentette (2001-ben, csúcsidőben, a hét gyárban 1.843 fő; csúcsidőn kívül 1580 fő). Mivel a cukoripar termelési, tulajdonosi szerkezete – más élelmiszeripari ágazatokkal ellentétben – a gazdasági átalakulás során nem aprózódott föl, a termelés szervezettségével együtt a szociális párbeszéd intézménye is fennmaradt, sőt fejlődni tudott. A dialógus megfelelő működése a munkavállalók számára elviselhetőbbé tette az átalakulás szociális következményeit. Ennek világos bizonyítéka, hogy *az átszervezési folyamat során, mikor a gyárak fele – a 12-ből 6 – bezárt, komolyabb konfliktusra nem volt példa!*

Mivel egy-egy cukorgyár az adott kisorpó gazdasági, sőt szociális életének egyik motorja, ezért bármiféle lényeges változást hozó foglalkoztatáspolitikai intézkedés – végső esetben a gyárbezárás – regionális társadalompolitikai intézkedés is egyben, mely a gyárkörzet szociális feltételrendszerére alapvető hatással lehet. A cukorgyárak vezetősége ennek szem előtt tartásával választotta meg azokat az eszközöket, amelyeket aztán – a fokozatosság elvét maximálisan követve – beültetett a szociális párbeszéd mechanizmusába.

A fokozatosság elvének alkalmazásával az érzékeny munkaerő-leépítések ütemezését és a szociális következmények enyhítésének eszközeit – maguk az érintettek választhatták ki. A cukoripari társaságok menedzsmentje csak keretjellegű döntéseket hozott, melyek az opcionális eszközök körét, halmazát határozták meg.

A magyar cukorágazatról szólva elhangzott még, hogy a piacsabályozás teljessé tétele mellett a versenyképesség megteremtése a soron következő feladat. E tekintetben az ipar a tulajdonosi szerkezet révén viszonylagos előnnyel rendelkezik, azonban további, számottevő összegeket kell fordítania a környe-

zetvédelmi beruházásokra (víztisztítás, gázki-bocsátás csökkentés, zajszennyezés-csök-kentés) is.

Acukorrépatermesztői oldal ebből a szem-pontból Magyarországon hátrányosabb helyzetben van. Itt az 1990-es években nem történt kellő mértékű tőkebevonás. Emiatt a mezőgazdasági infrast-ruktúra, a géppark

műszaki, kiépítettsége elmarad az elvárhatótól, és ugyanez igaz a mezőgazdaságból élők jövedelmi helyzetére is. E téren – a *minőségi répa-termesztés* ösztönzésén keresztül – nélkülözhetetlen az állami szubvenció gépbeszerzések és öntözőrendszerek kiépítésének támogatása, valamint termelői hitelek nyújtása révén.

CSILLAG PÉTER

Summary

In Hungary, reorganisation in sugar industry involving factory closures resulted in the reduction of staff to about 1/5 in a decade. During restructuring, half of sugar factories (i.e. six factories out of 12) were closed, without grave conflicts. However, sugar factories are „economical motors” for the given area (sometimes the only motor), so the closure of a factory is also a regional socio-economical measure. The main task of the near future is the establishment of competitiveness and the completion of market regulation. Sugar beet producers are more and more underprivileged, their technical background, machines and equipment are out-of-date and outworn. No progression is possible without state aids.

Nem maradhatunk vesztesek

A Mezőhegyesi Cukorgyár bezárása tragikusán érintette az ottani embereket 1998-ban. A gyárban 600–800 ember dolgozott, de a gyár bezárása a családtagok révén több mint 3000 embert érintett. A feldolgozás Kabára került. A működő tőke elkerüli Mezőhegyest, pedig szép, rendezett a város, az ott élő nép is jobb sorsra érdemes. (Az emberek számára csak a rokkantnyugdíj, mint megalázó megoldás maradna... Az utóbbi időben azonban ezt is nagyon megszigorították!)

A munkanélküliség aránya 30–35%-os! Kár érte a MÁV-ot is, hiszen azzal, hogy a cukorrépa feldolgozása megszűnt, a MÁV is elesett egy csomó szállítási megrendeléstől. Az egész térség nagy bajban van. Az úgynevezett racionalizálás természetes következménye a rendszerváltásnak. A gyárbezárásnak azonban máig ható negatív következményei vannak. Mezőhegyes és környéke alapos újraélesztésre szorulna.

DAMUS ANTALNÉ, Mezőhegyes

A kelet- és közép-európai országok természetes édesítőszer kvótái

RÉPACUKOR

Tagjelölt ország	Kért kvóta, országonként (tonna)			Kapott kvóta, országonként (tonna)		
	A+B kvóta	A kvóta	B kvóta	A+B	A	B
Ciprus	nem kért	–	–	–	–	–
Csehország	505 000	–	–	454 862	441 209	13 653
Észtország	75 000	65 000	10 000	–	–	–
Magyarország	480 000	400 000	80 000	401 684	400 454	1 230
Lettország	110 000	100 000	10 000	66 505	66 400	105
Litvánia	165 000	150 000	15 000	103 010	103 010	–
Málta	nem kért	–	–	–	–	–
Lengyelország	1 866 000	1 650 000	216 000	1 671 927	1 580 001	91 926
Szlovákia	235 000	190 000	45 000	207 432	189 760	17 672
Szlovénia	75 000	67 500	7 500	52 973	48 157	4 816
Összesen	3 511 000	3 127 500	383 500	2 958 393	2 828 991	129 402

A – kvóta: a belföldi ellátásra

B – kvóta: támogatható export, WTO vállalatoknál megfelel

FINOMÍTÁSI KVÓTA

Tagjelölt	Javasolt finomítási mennyiség (tonna)
Szlovénia	19 585

IZOGLÜKÓZ

Tagjelölt ország	Kért izoglükóz kvóta (tonna)			Kapott izoglükóz kvóta (tonna)		
	A+B kvóta	A kvóta	B kvóta	A+B	A	B
Magyarország	140.000	130.000	10.000	137.627	127.627	10.000
Lengyelország	20.000	15.000	5.000	26.781	24.911	1.870
Szlovákia	60.000	50.000	10.000	42.547	37.522	5.025
Mindösszesen	220.000	195.000	25.000	206.955	190.060	16.895

A Magyarország számára az EU által biztosított éves répacukor A-kvóta (400 454 t) a belföldi piac ellátását szolgálja, a B-kvótát (1 230 t) a magyar WTO-s támogatási korlátozások (max. évi 149 millió Ft) és az EU támogatási exporttámoga-

tási szintje alapján határozták meg, azért, hogy az a jelenlegi uniós exporttámogatásokhoz képest ne jelentsen többeltráfördítást.

CSILLAG PÉTER
(Forrás: Agra Europe, EU Bizottság)

Egységes-e az EU energiapolitikája?

A 70-es évek elején csak rövid időre sokkolt az olajválság a nyugati országokat. Széles körű összefogással nagyarányú technológiai fejlesztésekbe, energia-megtakarítási programba kezdtek. Hamarosan kiderült, hogy e fejlesztésekkel nemcsak az olajfüggőségüket sikerült mérsékelni, de a versenyképességük is lényegesen javult. Az energiahatékonyság növelése azóta is folytatódik, pénzügyi támogatásokkal és tanácsadó hálózatok segítségével. Ebben tehát egyetértés van, ugyanúgy, mint az *erőművek kibocsátás-csökkentése terén, és abban, hogy 2012-re 12 százalékos arányt kell elérni a megújuló energiaforrások használatában. Nem beszélhetünk azonban az Európai Unió egységes energiapolitikájáról.* Egyedül a Kiotói Egyezmény támogatásában, az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésében sikerült

uniós szinten is megegyezni. (Itt is vannak eltérések, mert a környezet-tudatosabb északi országok önként, az előírtnál nagyobb vállalásokat tesznek.) *Nehéz az egységes energiaadó bevezetése, mert egyetlen ország is megvétőzhatja azt.* Emiatt azok az országok, amelyek felismerték az energiaadó pénzügyi, környezeti és struktúra-átalakító szerepét, saját területükön alkalmazzák. Lényegesen eltérőek a vélemények az egyes országok között a nukleáris energia alkalmazásáról, az energiafogyasztást közvetlenül is érintő település- és lakáspolitikáról és mezőgazdaságról. Részletesebben tájékozódhatunk az Európai Unió Energiaügyi és Közlekedési Főigazgatóságának honlapjáról: www.europa.eu.int/comm/energy_transport.

BELICZAY ERZSÉBET
(Lélegzet, 2002/10.)

A kapcsolt energiatermelés

Amíg a lakosság és az ipar energiaigényét kazánok segítségével fedezzük, addig mindig kell számolnunk bizonyos fokú károsanyag-kibocsátással és fosszilis üzemanyagok felhasználásával. Az utóbbi években az éghajlatváltozás megállítása érdekében reflektorfénybe kerültek a megújuló energiaforrások, azonban gazdasági, kivitelezési és földrajzi okok miatt nem lehet egy ország teljes energiaellátását csak ilyen erőművekre építeni. Ezért napjainkban a jó hatásfokú és környezetbarát energia-termelés érdekében egyre több kombinált ciklusú erőművet létesítenek szerte a világon.

Hazánk energiapolitikájában megfogalmazódott az igény, hogy az energiatermelés és fogyasztás hatékonyságának növelésével csökkenteni kell az ország kiszolgáltatottságát az energiainport tekintetében. Ez nemcsak azért fontos, hogy az ország jelenlegi kiadásai csökkenjenek, hanem azért is, hogy a folyamatosan növekvő gazdaság energiaigényét ne kelljen azonos mértékű energia behozatalával fedezni. További cél, amit az Európai Unió elvárásaiban is lépten-nyomon hangoztat, hogy az energia-

termelésnek és a környezetvédelemnek összhangban kell lennie. A fenntartható fejlődés szellemében törekedni kell az üvegházhatást okozó gázok (pl. CO₂, metán) kibocsátásának, illetve a fosszilis energiahordozók felhasználásának csökkenésére. Egyes vélemények szerint nagy jövő vár a megújuló energiaforrásokra (szél-, nap- és vízenergia), hiszen az éghajlatváltozás megállítása, illetve lassítása érdekében 2010-re globális szinten az összes energiaforrás 10-15%-át kell majd adniuk a jelenlegi 2% helyett. Azonban egy ország teljes energiaigényét nem lehet úgynevezett „bioenergiára” alapozni, ezért az Európai Unió célkitűzéseiben is kiemelt szerepet kapott a *kapcsolt energiatermelés*, melynek lényege, hogy ugyanazon folyamatban villamos energiát és hőt is termel.

Az Európai Unió irányelve szerint 2010-ig a kapcsolt energiatermelés részesedésének az unió villamosenergia-termeléséből el kell érnie a 18%-ot (jelenleg alig haladja meg a 10%-ot). Azonban vannak Európában olyan országok (pl. Dánia), ahol ez az arány a 60%-nál is magasabb. A kapcsolt energiatermelés egyik esz-

köze a kombinált ciklusú gázturbina, mely az energiatermelésben fiatal technológiának számít, hiszen energia előállítása céljából csak az 1970-es évektől alkalmazzák. E viszonylag rövid idő alatt a technológia elfogadott lett szerte Európában, és egyre több nagyvárosban helyeztek üzembe kombinált ciklusú gázturbinát, többek között Berlinben és Helsinkiben. A kedvező környezetvédelmi és üzemeltetési szempontok miatt 2001-ben a kombinált ciklusú gázturbina bekerült az Európai Unió Sevillai ajánlásai közé is, mint elérhető legjobb technológia.

Nálunk a villamos energiáról szóló 2001. évi CX. Törvény is kitér a kapcsolt energiatermelésre, mint a hatékony energiatermelés egyik eszközére. A technológia legfontosabb itthoni támogatási rendszere, hogy a kapcsoltan termelt áramot kötelező hatóságilag garantált áron átvenni. Hazánkban a kilencvenes évek óta energiatermelés céljából kilenc kombinált ciklusú gázturbinát létesítettek, melyek Budapesten (három), Debrecenben, Százhalombattán, Litéren, Sajószögeden, Lőrincin és Kazincbarcikán találhatóak. Ezek részaránya a hazai villamos áram-termelésben a rendelkezésre álló teljesítőképesség – vagyis az a legnagyobb villamos teljesítmény, melyet az erőművek normál üzemben szolgáltatni tudnak – tekintetében 15%, míg a ténylegesen megtermelt villamos energiát figyelembe véve alig haladja meg a 10%-ot. Az energiaszektorban dolgozó szakemberek véleménye szerint kedvező volna az előbbi arányokat 2010-ig 2–2,5-szeresére növelni.

A kapcsolt energiatermelés előnye a hagyományos, hőt és villamos energiát külön termelő erőművekkel szemben sokrétűek, melyek elsősorban üzemeltetési, illetve környezetvédelmi szempontból lényegesek. Elsőként a nagy termikus hatásfokot kell megemlíteni, ami a tüzelőanyagban tárolt energia maximális kihasználtságát jelenti a legalacsonyabb veszteséggel. A hazai fosszilis erőművek 30-40%-os hatásfokával szemben a kombinált ciklusú berendezések hatásfoka a 80%-ot is meghaladja. Továbbá

üzemeltetési szempontból lényeges, hogy az ilyen elven működő erőművek rendelkezésre állása magas színvonalú, lehetővé téve így a folyamatos energiatermelést. Környezetvédelem tekintetében lényeges az alacsony szennyezőanyag-kibocsátás, mivel egy kombinált ciklusú erőmű 33%-kal kevesebb tüzelőanyagot használ fel, mintha ugyanannyi villamos és hőenergiát két külön technológia során állítanának elő. Ez annyit tesz, hogy az arányaiban kevesebb üzemanyag-felhasználással a káros anyagok mennyisége is legalább harmadával csökken. A nitrogén-oxidok kibocsátásának csökkentése érdekében NO_x -szegény égőket alkalmaznak, továbbá a kazán és a turbina is a gázturbinaházban található, ami biztosítja a kellő mértékű zajvédelmet.

A fent ismertetett kedvező környezetvédelmi és üzemeltetési tulajdonságok miatt érthető, hogy a kapcsolt energiatermelést miért támogatják szerte a világon, és hogy a szakemberek miért vallják a jövő környezetbarát energiatermelési lehetőségének.

MAJOR BALÁZS
(Lélegzet, 2002/10. október)

Drága-e az energia?

A XIX. Században egy német munkásnak 4 órát kellett dolgoznia ahhoz, hogy megvásárolhasson 1 kilowattóra energiát. Ma csak 1–2 percet. Ennek nemcsak a technikai fejlődés az oka, hanem az is, hogy az energia termelését a legtöbb államban nyíltan és rejtett módon is erősen támogatják.

(Lélegzet, 2002./10.)

Melyek az üvegházhatású gázok?

Szén-dioxid: Elsősorban a fosszilis tüzelőanyagok elégetésével keletkezik. Az Európai Unióban az emberi tevékenységből származó üvegházhatású gázkibocsátás 83%-át alkotja. Csökkentését leginkább a közlekedési és szállítási igények mérséklésével, energiatakarékos

épületek és technológiák alkalmazásával és a megújuló energiák nagyobb arányú használatával lehet elérni.

Nitrogén-dioxid: elsősorban a közlekedés, az energiatermelés, a túlzott műtrágyahasználat és az ammóniumgyártás során szabadul fel. Fel-

melegedés okozó hatása 310-szerese a széndioxidénak. A közlekedési és a mezőgazdasági politika átalakításával lehet a mennyiséget mérsékelni.

Metán: elsősorban a kérődző állatok, a rizsföldek és szemétdépóniák bocsátják ki. Felmelegedést okozó hatása 21-szerese a széndioxidénak. A mezőgazdaság átalakításával és integrált hulladékgazdálkodással lehet csökkenteni.

Halogénezett szénhidrogének: klórozott változatuk elsősorban a szórópalackok hajtógázaként és hűtőközegként fordult elő. A montreáli egyezmény alapján, Magyarországon is betiltották a gyártását. A tiltással világszerte érezhető javulást sikerült elérni. A klórmentes változat még betiltásra vár. Elsősorban a félvezetőgyártásban és hűtőközegként használatos. Felmelegítő hatása több ezerszerese a széndioxidénak.

(Lélegzet, 2002./10.)

Együnk vagy ne együnk marhahúst?

A nagyüzemi istállókban egy 600 kilogramm súlyú, kétéves vágómarha anyagmérlege a következő:

- üzemanyag: 2500 liter, a takarmány megtermeléséhez
- takarmány: 3,5 tonna szója és más gabonaféle
- technológiai víz: 600 ezer liter
- ivóvíz: 14,6 ezer liter
- trágya: 14,6 tonna
- széndioxid: 3 millió liter (az üzemanyag elégetéséből)
- metán: 200 ezer liter (a marha emésztése során)
- nettó eredmény: 300 kg hús

Ennek alapján nem csoda, hogy a világ marhahúsállományának üvegházhatású gázki-bocsátása 600 millió személygépkocsi károsanyag-kibocsátásával egyenlő.

Lehet azonban ésszerűsíteni az állattenyésztést. Ausztriában vannak olyan családi mintagazdaságok, ahol 28 marha trágyájából és a ház körüli egyéb szerves hulladékokból egy 160 négyzetméter alapterületű lakóház és a melléképületek fűtése és melegvízellátása biztosított, a trágyamaradékot pedig kijuttatják a földekre. A Világörökség részét képező Hortobágyon az ősi szürkemarha-állomány úgynevezett rideg tartása egyenesen feltétele annak, hogy a jellegzetes táj fennmaradjon. Sok további, növénytermesztésre nem megfelelő területen lenne kívánatos a legeltetés a biológiai egyensúly fenntartásához.

(Lélegzet, 2002./10.)

Mire fordítjuk az energiát?

Az összes megtermelt energának megközelítőleg a felét az épületek létrehozására és üzemeltetésére (fűtés, hűtés, melegvíz, világítás) fordítjuk. Magyarországon 15–20 százalékot, a fejlettebb nyugati államokban 35 százalékot is kitesz a szállításra és közlekedésre használt üzemanyag a háztartások energia-mérlegében.

(Főként hazai és nemzetközi energiakérdésekkel foglalkozó környezetvédő civil szervezet az *Energia Klub*. Új címe: Budapest, V., Szerb u. 17–19. tel: 411-3510, fax: 411-3515, honlap: www.energiaklub.hu)

További érdekességek olvashatók a *Beliczay Erzsébet: Takarékoskodj! Környezetvédő szemmel az energiáról (az Iskolai Energiatakarékosági Program segédkönyve, Környezetgazdálkodási Intézet, 2002)* című kiadványban.

(Lélegzet, 2002./10.)

Jelenthetnek-e megoldást a bioüzemanyagok?

Rövid (5 év) és középtávon (10 év) nincs olyan megújuló üzemanyag, amellyel lényegesen csökkenthető lenne a károsanyag-kibocsátás. A dízelhez képest kedvező alternatívaként jelent csak a PB gáz és a cseppfolyósított földház alkalmazható gépjárművekhez.

Hosszú távon a cellulóztartalmú mező- és erdőgazdasági hulladékok, feldolgozása eredményezhet lényeges szennyeződéscsökkenést, de ezek előállítás, forgalmazása és használata a jövőben is sokba fog kerülni. A cukorból, keményítő tartalmú gabonából előállított metanol és etanol, mindenféle növényi olajok és az azokból előállított metilészter a jövőben

sem látszik reális alternatívának a fosszilis üzemanyagokkal szemben.

Egészen más kérdés a háztartási használt étolaj és a vágóhídi zsiradékok feldolgozása. Ezek hasznosítása környezetvédelmi szempontból is kívánatos és támogatandó.

(Lélegzet, 2002./10.)

Summary

The European Union is in a great need of a common energy policy. The oil crisis of the 70s stimulated huge energy saving programs in western countries. Since then, 33 years have passed, and there is no common energy policy in the Union even today. The energy efficiency is, however, increased continuously. Member States agree in willing to reach an average share of 12% of renewable resources in energy consumption. Northern States, being more aware of environmental problems, aim at higher levels. The introduction of a *common energy tax* would result in a great advance. Those countries who have recognised its financial and structural advantages apply it in their territory.

Elővigyázatosság és megelőzés

A Piliscsabáért Egyesület, a Solymári Környezetvédő Egyesület valamint a Pilisi Civil Fórum aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy Magyarországon jelenleg nem érvényesülnek a környezetvédelmi jogszabályok, emiatt *súlyosan sérülnek az állampolgároknak az egészséges környezethez és a tulajdonhoz fűződő alkotmányos jogai.* Ezért felkéri az illetékes hatóságokat, valamint a bíróságokat és az ügyészségeket, hogy hatáskörükben eljárva, tegyék meg a szükséges lépéseket az alkotmányos jogok védelmében. Tiltakozunk amiatt, hogy a környezetvédelmi hatóságok nem tesznek meg mindent annak érdekében, hogy akár hazai, akár multinacionális cégek korszerűtlen az egészségre és a környezetre káros, a cég anyaországában és másutt már betiltott technológiákat, telepíthessenek Magyarországra.

Ismeretes, hogy a *Johnson Controls Magyarország Kft.* (JCA) 2000. októberében Pilisjászfalu térségében (poliuretán) habosítással készítendő műanyag autóalkatrészek gyártásához új üzem építését kezdte meg. A

térség civil szervezeteinek heves tiltakozására az építkezés 2000. decemberében leállt, és azóta is áll. Az ügyben több peres eljárásra, alkotmánybírósági beadványra is sor került, s néhány ezek közül jelenleg is folyamatban van.

Ezen eljárások során megállapítottuk, hogy sem a környezetvédelmi hatóságok, sem a bíróságok nem a hatályos környezetvédelmi törvények szem előtt tartásával hozták meg döntéseiket, határozataikat.

A környezetvédelmi hatóságok szereptévesztésben vannak, úgy tűnik, mintha nem rendelkeznének kellő szakmai tudással, nem alkalmaznak kellő szigorot sem, túlzottan elnézőek a veszélyes anyagokat felhasználó vállalkozásokkal szemben, figyelmen kívül hagyják a környezetvédelmi törvény irányelveit és a tényfeltárással kapcsolatos kötelezettségeiknek az esetek többségében hiányosan tesznek eleget.

Véleményünk szerint további súlyos gondot okoz, hogy a jelenlegi laikus bírói gyakor-

lat teljes mértékben mellőzi a környezetvédelmi jogszabályokat, az azokban foglalt elvek és alkotmányos jogok az ügyek elbírálásában nem jutnak szerephez, továbbá nem veszik kellően igénybe a szakértőket.

A peres eljárások folyamán kiderült, hogy Magyarországon a JCA tevékenységét felügyelő hatóságok egyike sincs tisztában azzal, hogy a gyár pontosan milyen veszélyes anyagokat használ fel és milyen mennyiségben, és azzal sem, hogy a gyártási folyamatok során milyen mértékű környezethasználatra és emberi egészségkárosodásra kerülhet sor a térségben. Ezen tények alapján különösen *aggasztó, hogy az eseti bírói magatartás segítséget ad a hatóságok előtt sem teljesen ismert tevékenység fedezésére.*

Az 1995. évi LXXX tv. „Elővigyázatosság, megelőzés és helyreállítás” című fejezete 6. § kimondja, hogy a környezethasználatot úgy kell megszervezni, hogy az a legkisebb mértékű környezetterhelést és igénybevételt idézze elő, hogy megelőzze a környezetszennyezést és kizárja a környezetkárosítást. Kimondja azt is, hogy a környezethasználat során a leghatékonyabb megoldást kell alkalmazni. Esetünkben az elővigyázatosságnak és a megelőzésnek még a szándéka sem lelhető fel, hiszen a környezetvédelmi felügyelőség elmulasztotta megállapítani a környezet alapállapotát, noha a tv. 34. § (2) pontja szerint a határértékek megállapítása során figyelembe kell venni a „környezet tényleges és elérendő célállapotát is”.

A leghatékonyabb megoldás természetesen az az új technológia lett volna, amelyet az USA Környezetvédelmi Hatósága (EPA) a rugalmas poliuretán habgyártásra előírt 1998. október 7-én (40 CFR Parts 9 and 63, National Emission Standards for Hazardous Air Pollutants for Flexible Polyurethane Foam Production, Final Rule). Ezzel ott betiltották azt a technológiát, amelyet a JCA Pilisjászfaluba akart telepíteni.

Véleményünk szerint nem szabad tűrni, hogy Magyarország állampolgárainak egészsége és környezetének állapota kevésbé fontos legyen a hazai hatóságok számára, mint egy adott cég anyaországa számára a saját állampolgáraié. Ha Ők eljutottak egy adott vegyi anyag káros hatásának felismeréséig és azt állampolgáraik védelmében be is tiltották.

Hibás és megbocsáthatatlan a hatóságok védekezése, mely szerint a hazai törvények szerint kell eljárniuk, a hazai határértékeket kell alkalmazniuk. Az információ ma már szabadon és gyorsan áramlik, a hatóságoknak nincs mentségük arra, hogy e téren késlekedjenek. Jelenleg Magyarországon a környezetvédelmi határértékeket, irányelveket miniszteri rendeletek határozzák meg. Ezek egy adott minisztérium falain belül előkészíthetők és hatályossá tehetők.

Véleményünk szerint bűnös mulasztást követ el az, aki a környezetvédelemnek nem ezt az útját járja, s aki jogszabály-előkészítő munkájában ezt a globális tudanyagot nem használja a lehető leggyorsabban, továbbá a leghatékonyabban az állampolgárok egészsége és a környezet megóvása érdekében.

Véleményünk szerint nem megengedhető, hogy a környezetvédelmi hatóság bármely fokon előbbre tartsa egy-egy iparág érdekeit, mint a környezet, valamint az állampolgárok védelmét és azon aggódjon, hogy a környezetvédelmi törvény betartása (például hatásvizsgálat, a felhasznált anyagok teljes körű felmérése, stb.) mekkora gondot okoz egy vállalkozásnak, vagy iparágnak. Ez súlyos szereptévesztés.

A törvény „Tájékoztatás, tájékoztatás és nyilvánosság” című fejezet (12. § (4) pont) kimondja, hogy a környezethasználatot tájékoztatási kötelezettség terheli az általa okozott környezetterhelés és igénybevétel, valamint környezetveszélyeztetés tekintetében. *Az állampolgárnak törvényben biztosított joga tudnia azt, hogy környezete minőségi állapota milyen és hogyan változik. Ez a környezet nem romolhat.*

Véleményünk szerint sérti a környezetvédelmi törvényt a környezetvédelmi hatóság jelenleg általánosnak mondható gyakorlata is, amely a gyártó által megadott, ellenőrizetlen adatok alapján megengedi egy ipari létesítmény felépülését és azután a próbaüzemelés alkalmával kívánja bemérni, hogy a technológia alkalmas-e a határértéke betartására. A „ma engedélyezem, holnap büntetek” e túlhaladott gyakorlatának tudható be, hogy az államigazgatási jogkör ellátása során okozott kár miatt egyre több civil szervezet kénytelen akcióba lépni, pereket indítani, melyek közül egyre többet maga a környezetvédelmi hatóság környezetellenes magatartása kényszeríti ki. *A Környezetvédelmi Főfelügyelőség általá-*

ban előbbre tartja a veszélyes anyagokat felhasználó gyártó érdekeit, mint az állampolgárokat. Van olyan peres eljárás is folyamatban, amelyben a Főfelügyelet oldalán alperesi beavatkozásként a JCA vesz részt. Vagyis tetten érhető, hogy az adófizetők pénzéből fenntartott, a környezet védelmére hivatott hatóságnak és az általa ellenőrizendő, továbbá felügyelendő, veszélyes anyagokat felhasználó cégnek e perben közös az érdeke. Ez az érdek azonban ellentétes az egészséges környezethez és a tulajdonhoz fűződő alkotmányos jogokkal.

Utóirat: A Pilisben, a Pilisi Medencében és a Zsámbéki Medencében az eddig még megőrzött környezeti értékeket súlyos veszélyek fenyegetik. (Például: Tinnyén a testület néhány tagja és néhány bizottsági külsős tag mintha „gebinbe kivette volna” a falu még meglévő, az ő területeiken lévő környezeti értékeit, és így *Tinnye térségében újabb, 220 hektáros mezőgazdasági terület kerülhet hamarosan földfaló módon felszámolásra és „country club”-os lakóparkosításra/szabadidőközpontosításra, ezzel maradandóan és tevékenyen hozzájárulva egy gyöngyszem-falu eltűnéséhez.*

Nagykovácsiban óriási területek kerültek a közelmúltban belterületbe vonásra. Pesthidegkút és Solymár térségében a „rozmaringos területgazda” belátása és önmérsékleti kedve szerint készülhetnek a még meglévő mezőgazdasági területek „más célú hasznosításának” területfaló (?) tervei. Kesztlőc és Piliscsév térségében újabb nagyarányú lakóparkosítás készül, ugyanakkor a környező településeken négy-szeres-ötszörös a telektúlkínálat, és emiatt a meglévő lakóingatlanok értéke is csökkent és a teljes térségben befagyott az ingatlanpiac. Mindez azt jelzi, hogy *Budapest tüdejében tovább terjed a mértéktelen területfalás rákos daganata*. Ebbe a környezetbe kívánnak a telepspekulánsok (?) érdekei szerint további „elkerülő utakat” építeni, amelyek a már meglévő és a majdan létesülő lakóparkok területét is felszabdalják. És ebbe a környezetbe települnek további műanyagipari üzemek, kábelgyárak, anélkül, hogy erről az érintett lakosság korrekt tájékoztatást és alapállapot-felmérést kapna.)

**SOLYMÁRI KÖRNYEZETVÉDŐK EGYESÜLETE
PILISCSABÁÉRT EGYESÜLET
PILISI CIVIL FÓRUM**

Summary

Legislation on environmental protection do not predominate in Hungary. Because of this reason the constitutional rights of citizens to a healthy environment are hurt. During an action it has turned out that Hungarian authorities do not know which factory uses hazardous material and what amount of it is utilized. Article 6 of Chapter „Precaution, prevention and restoration” of Act No. CXXX/1995 says that the minimum of environmental stress is allowed, without any damage to the environment. In the village Pilisjászfalu a polyurethane-producing plant has been established in October, 2000, by the Johnson Controls Hungary Ltd. The process of building was stopped in December, 2000, because of the intense protest of local citizens. In 2002 the decision permitting the establishment of the plant has been withdrawn by the local government of Pilisjászfalu. This example indicates for civil organizations that it is worth to fight against polluting industrial plants.

NÖVÉNY-ZSOLDOSOK

A biogyomirtás magyarországi eredményei

A végeláthatatlan szántóföldek hadszínterén újra meg újra birokra kelnek egymással két csapat harcosai. Az egyik oldalon a természet, a másik oldalon a gyomnövények sorakoznak. Hogy az élelemért folytatott élet-halál csatározásokból melyik oldal kerül ki győztesen, a „nagyúrtól” is függ. Aki pedig mindent megtesz azért, hogy a számára hasznosabb nyerjen. Fegyvertára igen színes: a teljes megsemmisítést eredményező kémiai „bombáktól” a sorok közt járó „hadigépezeteken” át a magasból pusztító „esővel” támadó légi járművekig. De mégis talán a legfurfangosabb és legegyszerűbb eljárás – ami, a gyomok szerencséjére, még nem terjedt el nagy mértékben – az, hogy saját növénytársaikat (akik eddig sorstársaik voltak) vetik be ellenük.

A mezőgazdasági vegyszerhasználat káros mellékhatásainak eredményeképpen az egész világon a környezetkímélő technológiák kerültek előtérbe. Számos kutatás indult az agrárium minden területén. Célul tűzték ki a környezet terhelésének minimálisra csökkentését, sőt a környezetbarát gazdálkodás kifejlesztését. Mindehhez elengedhetetlen magának a környezetnek a minél jobb megismerése, az eddig számkra talán rejtve maradt viszonyok elemzése. Tisztában kell lennünk az élettelen és az élő rendszerek egymásra gyakorolt hatásaival (talaj-növény, állat-növény, növény-növény kölcsönhatás stb.).

Útjára indul az integrált „hadviselés”

A növényvédelemben a hagyományos technikák (kemizálás) mellett a múlt század végén egyre nagyobb teret nyertek az előremutató, természetbarát irányzatok: a biológiai védekezés (például katicabogár a tetvek ellen), a biogazdálkodás keretein belül megvalósuló védelem és az integrált növényvédelem. Az ökológiai növénytermesztésben egyáltalán nem engedélyezett a vegyszerek használata. Az integrált művelési rendszerben viszont lehet használni peszticideket (növényvédő szer), kombinálva a biológiai módszerekkel, ezzel erősítve a megfelelő agrotechnikai, mechanikai és biológiai tényezők hatását. Hazánkban már a '60-as években a növényvédelem akkori jeles képviselője, *Ubrizsy Gábor* felhívta a figyelmet az integrált védekezési eljárásra, és szorgalmazta annak bevezetését.

A szántóföldi és a kertészeti kultúrákban elsődleges termés-csökkentő tényezőként tartják számon a gyomnövényeket. A természet során állandó versengés van a kultúrfajok és a gyomok között. Az alkalmazott agrotechnika (talajművelés, növényápolás) korszerűségétől függ a termésveszteség mértéke, ami gyakran elérheti a 25-30%-ot. A vegyszeres gyomirtás kezdetben nagyszerű eredményeket hozott, különösen amikor felfedezték bizonyos molekulák szelektív hatását. De bizony a gyomok sem tétlenkedtek, s folyamatosan kiépítették ellenállóságukat a már egyre nagyobb dózisban kijuttatott herbicidekkel (gyomirtó szer) szemben. Tehát lépnie kellett az embernek is. Az integrált technológia új elemeként tartják számon a természetes eredetű vegyületekre alapozott gyomszabályozási módszert, ahol már nem cél a káros növények teljes kiirtása, sokkal inkább a gyomfajok egyedszámának egy olyan minimális értéken való tartása, amikor még nem gátolja a haszonnövény élettevékenységét.

Veszedelemes viszonyok

Már az ókori görögök megfigyelték az egyes növények között fennálló pozitív vagy negatív kapcsolatokat. Csak a múlt század elején fogalmazta meg tudományosan Molisch ezt a jelenséget, vagyis az ún. allelopátiát. Görög eredetű szóösszetétel, jelentése egymás „elszenvedése”. A bécsi tudós szerint a hatást gyakorló (donor) növények a befogadó, a hatást elszenvedő (akceptor) növényekre gátló vagy serkentő hatást gyakorolnak vegyületek (allelokemikáliák) révén. Ezek a vegyületek a növényekben gyakran felhalmozódó, az alapvető anyagcsere folyamatokban szerepet nem játszó másodlagos anyagcsere-termékek. A növényi szervezetben több helyen megtalálhatók, általában védelmi funkciókat látnak el. Megfigyelték, hogy az éghajlati tényezőknek és a napi ritmusnak is szerepe van ezeknek a molekuláknak a képződésében. Nedves, hűvös időjárás esetén és éjszaka általában csökken a hatóanyagok koncentrációja.

A „biológiai hadviselés” alappillérei

A szóban forgó szekunder metabolitok kémiai szerkezetük alapján csoportba sorolhatók:

1. *Poliinek* (poliacetilének): a zsírsavak biogenezise (keletkezése) során zsírsavakból dehidráló-

dással, hármaskötések kialakulásával keletkeznek. Elsősorban fototoxinként (fotoszintézis gátlása) működnek (egyben fitotoxinok, vagyis növényi mérgek), de emellett gombaölő és fonalféreg-ellenes hatásuk is ismert. Az ernyősök (pl. pasztinák), a fészkesek (pl. bársonyvirág, bábakalács fajok) és a harangvirágfélék családjára jellemzőek.

2. *Alifás vegyületek*: Például a lakton, ami hidrolizálódás után toxinná alakul át. Ilyen mérgező molekulák a boglárkafélékben találhatók.
3. *Kumarinok*: Erős biológiai hatású fahéjsavakból felépülő vegyületek, csírázás és növekedésgátlók. Valamint ismeretes még baktérium és gombaellenes, illetve fényérzékenyítő hatásuk. Ezek az anyagok a hüvelyesek, fészkesek, mirtuszfélék és rutafélék családjában fordulnak elő.
4. *Fahéjsavak*: A fenolos vegyületek létrejöttében játszanak szerepet, így a növényvilágban széles körben fordulnak elő, igen erős allelopatinok. Mirtusz és rutafélékből, valamint a görvélyfű gyökérzetéből, a gubóvirág leveléből és a nyárfajok rügyeiből mutathatók ki.
5. *Fenil-propán származékok*: A fahéjsavakból keletkeznek, gyakran illóolaj-komponensként fordulnak elő. Megtalálhatók a fahéjfák, a kálmos és a kapor illóolajában.
6. *Mono- és szeszkviterpének* az illóolajok alkotói, gátolják a csírázást és a növekedést. Az ajakosok, a rutafélék és az ernyősök, valamint a gyöngyvirág és a hársfavirág tartalmaz belőlük jelentős mennyiséget.
7. *Szeszkviterpén-laktonok*: Élettanilag jelentősek, egyesek mérgezőek, mások allergiát (például a trópusi Parthenium fajok, ezek egyben az egyik legrégebben használt bioherbicidek) okozhatnak. Vannak, amelyek keserűek (ide tartozik a kinin vagy az Artemisia fajok). A fészkes és ernyős növényekre jellemzők.
8. *Tetraciklikus triterpének*: keserűek és mérgezőek, tökfélékhez tartozó fajokban fordulnak elő.
9. *Kéntartalmú illatanyagok*: kéntartalmú vegyületek, amelyek a hagymafélékben (például fokhagyma és vöröshagyma) találhatók.

Az európai kutatások megindulása óta eltelt közel kétszáz év alatt számos növényfajból mutatnak ki ilyen anyagokat. Az allelopatiára figyelemmel kell lennünk nemcsak a termesztett növények és a gyomok közötti kölcsönhatások megítélésékor, hanem a köztetemesztéskor (a növények kevert termesztésékor), szalmaterítéskor (mulcsozáskor) vagy zöld (növényi)- és komposzt (növényi szerves hulladék és ásványi anyagok keveréke) -trágyák készítésékor.

Egyedülálló „hadiipari” kutatások

A gyomok egymásra és önmagukra gyakorolt gátló hatásai ismertek. A mezei aszat avarja pl. önmaga fejlődését gátolja. A fák és lágyszárúak közötti kapcsolatra ismert példa a dió vagy az eukaliptusz alatti aljnövények pusztulása.

Hazánkban dr. Solymosi Péter, az MTA munkatársa, több mint tíz éve keresi a hazai flórának azokat a szóba jöhető növényfajait, melyeknek oldószeres kivonatai – allelopatiás hatásuknál fogva – gyomszabályozás céljára a gyakorlatban közvetlenül alkalmazhatók. Kutatótársaival hatáznál is több növényfajt vizsgáltak meg, amelyek közül 150-nek volt szabadföldi körülmények között is megfigyelhető gyomszabályozó hatása. Nagy részük egyszerre több szekunder vegyületet tartalmaz, így nagy a valószínűsége annak, hogy a komponensek együttese adja hatékonyságukat. Ami viszont nehezíti a hatásért felelős anyagok kimutatását, illetve hatásmechanizmusuk megértését.

A fitotoxikus hatású vegyületeket tartalmazó ún. donorfajok a növényvilág bármelyik szegletéből kerülhetnek ki: gyógy- és fűszernövények, dísnövények, gyomok és termesztett fajok egyaránt lehetnek. A potenciális herbicidek bármely része alkalmas lehet a védekezésben, de leggyakrabban a levelet és a gyökeret használják. A gyomirtó szerek alapja a donornövény legalkalmasabb részéből készült kivonat.

A „hadigépezet” lelke

A szárított, feldarabolt, összezúzott növényi részt (hajtás, gyökérzet) először leforrázzuk, majd főzzük az első forrásig. Az így kapott anyag minden 100 grammját 100 ml oldószerrel (aceton, etil-, metilalkohol, hexán) megfelelő méretű üvegben elkeverjük, lezárjuk és 48 óráig állni hagyjuk. Majd kiperéseljük a hatóanyagot tartalmazó oldószert, ezután átszűrjük. Ezt a kivonatot felhasználásig alacsony (+5 –10 °C) hőmérsékleten célszerű tartani.

A friss homogenizált növényi részeket először egy napig hideg vízben áztatjuk, majd újabb 24 óráig 40 °C-os vízben tartjuk, és ezután az előbb leírtaknak megfelelően a két napos áztatástól hasonlóan folytatjuk a kivonatkészítést. Az allelopatiás hatás tesztelése laborvizsgálatokkal, tenyészedényes üvegházi vizsgálatokkal és mikroparcellás szabadföldi kísérletekkel történhet. A tesztnövények (akceptorok) in vitro csíráztatásához 2000 lux erősségű megvilágítás, hűtő-fűtő termosztát (inkubátor), váltakozó fény- (8 óra sötét/16 óra megvilá-

gítás) és hőmérsékleti (20/25 °C) viszonyok szükségesek. Tesztnövényenként 50 termést csíráztatnak 20 cm átmérőjű, szűrőpapírral ellátott Petri-csészékben.

A harcmodor

Összesen 12 m² nagyságú területen lehet csak alkalmazni az így nyert anyagot, amit 1–2 liter vízben feloldva, permetezővel juttassunk ki. A talajt bőségesen meg kell öntözni, hogy 2–10 cm mélyre bemosódhasson a hatóanyag. Óvatosságból először érdemes kevés kultúrnövényen kipróbálni, hogy meggyőződhetünk arról, hogy a természetett fajoknál nem okoz mérgezést a szer.

Ezeknek az extraktumoknak (kivonatok) hatáserevéssége a talajviszonyoktól, a gyomosság mértékétől és a műveleti növény (termesztett) érzékenységétől függ. A vegyületek hatékonysága elsősorban a töménységnek, másodsorban a kivonatokban levő vegyület-komponensek pozitív egymásra hatásának (additív szinergizmus) köszönhető.

A donornövények extraktumainak alkalmazása háromféleképpen történhet: csak preemergens (kelés előtt) alkalmazásban hatékonyak (pl. imola, boglárka, bársonyvirágfajok), csak posztemergens (állománykezelés) (farkasalma ürömfajok), vagy pre- és posztemergens alkalmazás is lehetséges (cickafark, menta, tisztessűfajok). Tünetei a növény kifehéredése, majd száradásos elhalása.

Megfigyelték, hogy a (magról kelő) kétszikű tesztnövényeknél erőteljesebb hatás váltható ki: a hatóanyag felvétel és transzlokáció rendkívül gyors, míg a molekula lebontása lassú és korlátozott mértékű. Az egyszikűek hamar adaptálódnak a körülményekhez. Egy másik jellemző adat, hogy üvegházban már a legkisebb mennyiséggel (20 ml/m²) is elérhető a kívánt hatás. Szabadföldön viszont az üvegházi mennyiség ötszörösére volt szükség a legkisebb mértékű pusztuláshoz.

A növényi eredetű inhibitoroknak az az előnye a mesterséges kemikáliákkal szemben, hogy rendszerint igen gyorsan elbomlanak, emiatt nem terhelik tartósan a környezetet. Az egyik hátrány az, hogy tartamhatásuk rövid: a kezelés után 30–60 napon belül 10–30–50%-os újragyomosodás figyelhető meg. A másik nehézséget az adja, hogy óriási mennyiségű anyagot kellene előállítani egy tisztesebb méretű szántó gyomirtásához. Tehát rövid tenyészidejű kultúrákban és kis területen érdemes alkalmazni a növényi herbicideket. A biopermetezőszer legfőbb akadályja, hogy a

használni kívánt oldószerek beszerzéséhez mérgegendély szükséges.

Megbízható fegyverhordozók

Néhány példa a már hivatalosan igazolt allelopátiás hatással rendelkező növényfajok vizsgálatából.

A *csattanó maszlag* és a *bolondító beléndek* elpusztult növényi részeiből kiszabadulhatnak mérgező vegyületek (hioszciamin), amelyek egyrészt a központi idegrendszert bénítják, másrészt számos növény csírázását gátolják.

A *lómenta* (mentol, klorogénsav, menton, bergapten) teljesen elpusztította az ebszékfű és a tyúkhúr képviselőit egy másik vizsgálatban.

A *szádler-imola* hatóanyagtartalma, a klorohisszopifolin (szeszkviterpén-lakton) citotoxin, melynek tumorellenes hatást is tulajdonítanak. Fitotoxicitásáról (növényi mérgezés) keveset tudunk. 100%-os pusztulást szenvedett a szőrös disznóparéj és a fehér libatop. Az egyszikűek közül csak a kukorica reagált értékelhetően és voltak olyanok, amelyek teljes toleranciát mutatnak (közönséges kakaslábű, köles). A kezelést követő 49. napon 50–60%-os újragyomosodást tapasztaltak.

A dohányfojtó szádor csírázásának gátlására sikeresen alkalmazták a *borókaolaj*, a *magrugó* és a *gyapjas tisztessű* acetonos kivonatát; valamint a *borsosmentaolaj*, *fahéjolaj*, *bazsalikom* és *izsóp* acetonos kivonatának kombinációját, illetve a *közönséges gyíkfű* és a *törpe bársonyvirág* extraktumát vagy a *cickafarkolajat*.

A *magrugó* hatóanyaga az E kukurbitasav csírázás- és növekedésgátló. Gyomszabályozó képességét magyar kutatók igazolták először disznóparéj és libatopfajok esetében.

A Távols-Keletről származó dísznövény, a *Callistemon citrinus* cserje gyökérnedve gátolja a gyomok csírázását, a hatásért felelős vegyület neve leptospermon. Ezzel analóg hatóanyagú herbicidet állítottak elő a Syngenta cég szakemberei mezotrión néven. Jelenleg Callista néven található a kereskedelemben. Enzimgátló hatóanyag: két lépcsőben, két hatáshelyen, alapjában zavarja az arra érzékeny növény életfolyamatait.

Bár a *mezei aszat* nem tartalmaz említésre méltó bioaktivitású másodlagos vegyületeket, illetve allelopátiájai pontosan nem ismertek, már több kutató bizonyította allelopátiás aktivitását. Inhibitor anyagai segítségével már a csírázás időszakában felveszi a küzdelmet más növényfajokkal szemben. Kísérleti úton igazolták hat

gyomfajnál az aszat konkuráló hatását. A donornövényből készült csapvizés gyöktörzs, ill. levélkivonat szolgált a laboratóriumi analízis alapjaként. Az aszat rhizómaextraktuma jelentős mértékben gátolta a gyököcske növekedését a közönséges tarackbúzánál 86%-ban, a ragadós galaj esetében 64%-ban és az egynyári szélfű fajnál 60%-ban. Kisebb mértékű hatékonyságot (34–45%) mutattak ki a mezei csibehúr, a tyúkhúr és a vetési boglárka fajoknál. A vizsgált cereáliáknál (árpa, búza és rozs) erős koleoptilgátlást figyeltek meg az aszat levélkivonatos kezelésének hatására. Érdekességnek mondható, hogy a mezei aszat holt részeiben is megtalálhatók a szóban forgó allelopatinok: a növény szárított részeit homok/tőzeg alapú talajkeverékhez keverték. A tesztfajok fejlődését kisebb mértékben, de gátolták (19–56%), itt a rhizómával kombinált talaj bizonyult eredményesebbnek. A friss részekről eltérő hatékonyság a talajkeverék adszorpciós tulajdonságával indokolható.

A *mezei cickafark* illóolajának fő komponense a levelekben és a virágzatban felhalmozódó prokamazulén, amelyből vízgőz-desztillációval nyerhető ki a kamazulén. Ez adja az illóolaj jellegzetes kék színét. Emellett értékes gyógyászati alapanyag: gyulladáscsökkentő és hámosító hatású. Fitoherbicid hatásának kimutatására a tesztfajok levélzetét kezelték az olajemulzióval (etil-alkohollal hígították, majd vízben jutatták ki). Szembetűnő fitotoxikus hatást gyakorolt mind a sztómákra, mind az epidermiszsejtekre. A kezelt kétszikűek esetében már nagyon hamar 50%-os pusztulást figyeltek meg a levelek felső bőrszövetén. Fotoakkumulációs képességének köszönhetően a növényre permetezett kamazulén magába gyűjti a napsugarakat és az érintkezési pontokon perzseléses tüneteket, majd nekrozist okoz. A vizsgált kétszikű fajok: disznóparéj, természetű répa, fehér libatop, mezei aszat, szelíd csorbóka és tyúkhúr. Az egyszikűek kevésbé érzékenyen reagáltak, ilyen volt a közönséges kakaslábű és a tarackbúza. A sztómák pusztulása mellett egyes epidermiszsejtek károsodását is megfigyelték. Ezeknek a sejteknek a végpontjában a sztómák zárósejtjei is elhaltak.

A *medvehagyma* magjában található alliin nevezetű aminosav okoz fitotoxicitást. Szárított levéldrogját a népgyógyászatban érelmeszesedésre használják. Sok magot érlel, értékes zsírsavak és fontos hatóanyagok vannak benne.

A *kék búzavirág* föld feletti részei serkentőleg hatnak egyes növények növekedésére, zöldtö-

meg-alakulására, viszont ezzel ellentétes hatást váltottak ki száraz gyökérmadványai a cukorrépa és a repce esetében.

A pázsitfűfélékhez tartozó *pirók ujjasmuhar* a szőrös disznóparéj, a betyárkóró, a fehér libatop és a kerti zsázsa csírázására, gyökérnövekedésére és fotoszintézisére volt gátló hatással. Így alkalmas lehet a szőlő gyomflórájának szabályozására. Hatóanyagai a klorogénsav, a kávésav, a ferulasav és a kumársav.

Fegyvertény

Láthattuk, hogy a '90-es években a mezőgazdaság megújítására szolgáló környezetkímélő gyomirtási technológia kifejlesztésére szerveződött kutatások eredményesek voltak. Ennek ellenére a módszer nem terjedt el, gyakorlati kivitelezése elakadt. Egyre kevesebb szakcikk foglalkozik a forradalmian új gyomszabályozási technikával. Pedig még lenne elemezni való: a növényi kivonatok szerként való alkalmazása, a kijuttatás módjai, a költségek alakulása. *Radvány Béla*, a Syngenta növényvédelmi munkatársa viszont arra hívta fel a figyelmet, hogy nagyon nehéz elkülöníteni a felhasználható növények egyes hatóanyagait. Az ilyen irányú kutatások sokszor igen hosszadalmasak, ez pedig nagy mértékben hátráltatja a „bioherbicidok” kifejlesztését. Tehát a növényvédőszergyártók megfellebezhetetlen magyarázattal szolgáltak az „elakadás” igazolására. A gazdálkodók körében pedig valószínűleg azért nem aratott sikert az eljárás, mert sok fáradozással jár és találmányos hatóanyagot kíván a hagyományos gyomirtási módszerekkel szemben.

Ui: Amíg értékelhető változás nem következik be a környezetkímélő technológiákra alapozott gyomirtásban, addig is éljenek a gyomok!

A cikk elkészítéséhez az Országos Mezőgazdasági Könyvtár összes fellelhető, a témába vágó anyagát használtam fel. Könyvek: Mezőgazdasági növénytan, Növényvédelmi Tudományos Napok, Solymosi Péter doktori értekezése. Folyóiratok: Élet és Tudomány, Gyakorlati Agroforum, Magyar Tudomány, Növényvédelem, Növényvédelmi Tanácsok, Természetbúvár.

KRIPNER VERONIKA
OMGKPIILISI CIVIL FÓRUM

Summary

A new method of the biological plant protection is the weed control with natural active substances. The aim of this way is not the clearing, rather the aid of the side by side living of the useful plants and weeds. For this method, it is need species, which produce allelopathy with their second metabolites. In Hungary, dr. Solymosi Péter has examined 600 species. 150 plants of them have affected the weeds. Only the extract of *Callistemon citrinus* is used as a herbicid so far.

Pillantás Koppenhágára

A koppenhágai csúcstalálkozó tavaly év végén az egyik legfontosabb esemény volt a csatlakozó országok életében. Ott szinte minden eldőlt. Vessünk egy pillantást az északi ország történelmére mert az tanulságokban bővelkedik. A germán törzsek a mai Dánia területéről a 3-5. században vándoroltak szerte. A dán királyság 900–935 között alakult ki. *Kétfogú Harald* 965-ben felvette a kereszténységet. *Villásszakállú Swein* 1013–1014-ben elfoglalta Angliát, Skóciát és Norvégiát. (Norvégiával és Svédországgal 1523-ig alkotott Dánia perszonáluniót, de a hódító svéd Vasa dinasztia trónra kerülésével Dánia kivált a perszonálunióból.)

1536 óta a lutheránus protestáns vallás az uralkodó az országban. Ez azért érdekes, mert mindössze 21 évvel a reformer Luther Márton fellépése után államvallássá vált a protestantizmus, amely mindmáig szilárdan tartja magát Dániában. Hatalma tetőfokán a dán királyság bekapcsolódott 1625-ben a harmincéves háborúba, de vereséget szenvedett. Az amerikai polgárháború idején fegyvert szállítottak Amerikának. A Napóleoni háborúba csak kényszer hatása alatt lépett ez az északi ország. 1849 óta alkotmányos monarchia, egykamarás törvényhozással. A dán királyság törvényhozói hatalmat az uralkodó és a 179 tagú parlament gyakorolja. 1973-ban csatlakoztak az Európai Gazdasági Közösséghez. Határozottan távol tartotta magát az I. világháborútól Dánia. Sikerült megőriznie a semlegességét, ennek köszönhetette, hogy 1920-ban visszakapták Észak-Schleswiget. A II. világháború alatt a németek megszállták. Érdekes, hogy Dániából egyetlen zsidót sem hurcoltak el, ment mindenki önként kitűzte, – még a királyi pár is – a sárga csillagot...

Grönland, amely Ausztrália után Földünk második legnagyobb szigete 1721-től dán gyarmat lett. Dániához ma is szoros szálak fűzik, a hivatalos nyelve a dán. A sziget 1979-től önkormányzó tartománya Dániának, amelynek választott tartományi tanácsa két tagot küld a dán parlamentbe.

Kard és kőműveskanál

Koppenhága a Balti-tengert az Északi-tengerrel összekötő Óre-szoros partjára épült. A XII. század közepéig kalózok prédája. Ennek 1167-ben Absalon püspök vetett véget, aki főpapi méltósága ellenére kardot fogott, sőt átvitt értelemben kőműves kanalat is. Az ifjú település védelmére várat építtetett a kicsi Slotsholmen-szigeten. A XV. században királyi székhely lett Koppenhága. IV. Keresztély királyt „nagy építőként” emlegetik, a Rosenburg Kastély, a Kerek Torony és a „Sárkányos Tőzsdepalota mind az ő ösztönzése nyomán született. Neki köszönheti Koppenhága az „Arzenált” és a hadikikötőt, valamint a *Nyboder* város negyedét, amelynek aprócska házait ma is tengerészek és nyugdíjasok lakják.

A mai Koppenhága nem tűnik nagyon ódonnak. Nem hiába, hisz tűzvészek pusztították, a tenger felől védtelen Koppenhágát. A svéd hódítási kísérlet idején 1659-ben minden polgár, sőt maga a dán király, III. Frigyes is fegyvert fogott és a támadókat kiűzték. A mai Koppenhága lakható, szép város. Levegője a tenger közelségének köszönhetően is, rendkívül tiszta. A csontig hatoló szelek, az ősszel gyakori esők ellenére is igen sokan közlekednek kerékpárral. A nők arcát a csipős szelek festik pirosra.

Protestáns racionalitásuktól távol áll bármiféle „rongyázás”. A tengerparti raktárépületek Koppenhágában ma is őrzik eredeti formájukat. A Koppen-

hági Európai Intézet is ezek egyikében kapott helyet. Megőrizték az eredeti gerendák rusztikusságát, nem csiszolták, nem lakkolták le, még a szúrágások is jól láthatók. Dániában a kapcsolt energiatermelés részesedése 60%-nál is magasabb – (kapcsolt energia amikor ugyanazon folyamatban villamos energiát és hőt is termel az erőmű.) Szélturbináik messze földön híresek. Munkába fogják a szellet energiatermelésre, ezzel az újrahasznosítható energiatermelésben az *élen járnak*. A dán csodaként emlegetett nagyon fejlett mezőgazdaságuknak több titka is van.

A dán csoda

Talán a legfontosabb az, hogy *mezőgazdaságuk, a vidék, és a parasztság soha nem volt játékszere a politikának*. Mindig a racionalitás és a szigorúan szakmai szempontok érvényesültek. Ott gazdának lenni ma is rangot jelent. Az úgynevezett paraszt egyesületek, a szigorúan önkéntes szövetkezés több, mint 150 éves múltra tekint vissza. 1856-ban alapították a mezőgazdasági egyetemet, amelyhez 25 mezőgazdasági főiskola és sok száz szakmunkásképző kapcsolódik. Mezőgazdaságuk már a 90-es évek közepén is mintegy 80 milliárd koronát (akkori értékén 1280 milliárd forintot) termelt, amelyből az export 50 milliárd koronát tett ki, ez a dán kivitel 1/3-a volt. Ezt a hatalmas összeget a munkaerő 4,5–5%-a termeli meg, amelyből a gépesítésre és a szervezés színvonalára lehet következtetni.

A földterület 20%-át öntözik és a pihentetett (nem parlag!) terület a mezőgazdasági terület 15%-át teszi ki. Föld csak egyén tulajdonában lehet. 30 hektáron felüli földet csak szakképzett gazda vásárolhat, aki viszont nem ajándékozhatja a tanyáját a gyerekeinek. A fiatal farmernek piaci áron kell „megvennie” szülei birtokát (Talán ezzel érik el többek között, hogy az idős szülők emberhez méltó módon élhessenek öreg napjaikra...) A hitelfelvételt alacsony kamatlábakkal könnyítik meg a fiatal gazdának. A szakismeretek megszerzésének lépcsőfokai vannak. Kezdődik a termesztési gyakorlattal, majd folytatódik az elméleti képzéssel a szaktanfolyamon, végül a mezőgazdasági szakképesítés megszerzése a felsőfokú intézményekben.

A szaktanácsadási rendszerük közel 4000 embert foglalkoztat. A szaktanácsadást a gazdák (számuk 70 ezer fölött van) mind igénybe veszik. Minél képzetlenebb a gazda, annál jobb és szorosabb a kapcsolata a szaktanácsadó irodákkal. A gazdák 85%-a tagja valamilyen szakegyesületnek.

A szövetkezetekben érvényesül az 1 tag 1 szavazat elve. A tag a bevitt vagyona, illetve tőkéje arányá-

ban részesül az osztalékból. A szövetkezetekben a felügyeletet az gazdák maguk gyakorolják. Az átlagos birtokméret 40 ha körüli volt már a 90-es évek derekán. A földkoncentráció folytatódik napjainkban is, csakúgy, mint egész Európában. A kutatást 100%-ban az állam fizeti. A mezőgazdasági minisztériumhoz tartozó 6 kutató intézetet olyan vezetőség irányítja, amelynek fele gazda. Így érik el hogy a kutatás szolgálja szorosan a mindennapok mezőgazdaságát, a gyakorlatot.

Szigorú földtörvény

A Koppenhági Európai Intézet kelet európai országok újságíróit látta vendégül 1999-ben. Célja az volt, hogy az Európai Unió lényegével, az Uniós „etikettel” és az eredményes tárgyalási stílussal ismeressek meg a közvélemény formáló mezőgazdasági újságírókat.

Egy nagyon szimpatikus, az uniós adminisztrációban több évtizedet eltöltött dán úr kalauzolt és oktatott bennünket úgy, hogy az egyhetes, szigorú jelenlétet követelő tanfolyam végén „vizsgáznunk” kellett. A szerepeket kiosztottuk, a szimulációs vizsga angolul folyt. Arra tanítottak bennünket, hogy az Uniós játékszabályok betartásával hogyan kell tárgyalni, hogyan kell, és lehet az ország érdekeit úgy képviselni, hogy kompromisszumok és kölcsönösen előnyös alkuk révén eredményesen érvényesüljön a *nemzeti érdek*. Nagyon hasznos tanfolyam volt. (A dán úr akkor, 1999-ben 2006-ra jósolta Magyarország bejutását az Európai Unióba...)

Külön érdemes kitérni a szigorú és következetes dán földtörvényre. Ők nem mondták ki, hogy külföldi nem vásárolhat Dániában földet, de szigorú földtörvényük mégis gyakorlatilag lehetetlenné teszi a mezőgazdasági területek külföldi kézre kerülését. A földtörvényt akkor szigorították meg, amikor a németek előszeretettel vásároltak földet Dániában.

Az északi országban csak olyan igazoltan mezőgazdasági végzettségű külföldi vásárolhat földet, aki ott él és ott gazdálkodik. Emellett alapkövetelmény, hogy tökéletesen integrálódjon a dán társadalomba. Tökéletesen, akcentus nélkül kell tudnia dánul, amelyből nyelvvizsgát kell tennie. Vizsgáznia kell továbbá dán történelemből és alkotmányból is. El kell tudnia igazodni a mindennapokban. Vállalnia kell a csöppet sem barátságos dán klímát... Az integrálódás egészen odáig megy, hogy a külföldi tagja kell, hogy legyen dán civil szervezetnek, lehet ez környezetvédő egyesület éppen úgy mint a helyi dalárda...

A törvény tehát nem tilt, de szigorú feltételeket támaszt és ennek köszönhetően Dánia a dánoké maradt.

TAMÁS ENIKÓ

Francia előretörés

A magyar zöldség és gyümölcs versenyképes és Magyarország kitűnő lehetőségeket kínál, azon felül hagyományos piacai vannak Kelet-Európában. Christophe Bonduelle véleményét azzal is megerősítette, hogy megvásárolta a német Globus cég tulajdonát képező Békéscsabai konzervgyárat. A múlt évben a Bonduelle cég eladásai elérték a 100 millió eurót ebben a régióban és a társaság 125 000 tonna konzervzöldséget állított elő, amelyből 94 000 tonnát a nagykőrösi konzervgyárból került ki, amelyet a francia cég még 1992-ben vásárolt meg. A francia cég 15 millió eurót költött a Nagykőrösi Konzervgyár modernizálására és tervezi az újabb 4,5 millió euró befektetését a Békéscsabai konzervgyár kapacitásának bővítésére, így 50 000 tonnáról 75 000 tonnára nőhet a gyár kapacitása. Emellett 200 millió euróval növelni kívánja eladásait a régióban. 35%-os tulajdonosi részarányával a Bonduelle cég piacvezető Európában különösen a zöldségkonzervek tekintetében, a fagyasztott és mélyfagyasztott zöldségfélénél 12%-os részarányt képvisel az európai piacon.

– T –
(AgraFood EastEurope 2002. November)

Előretör a bolgár méz

Bulgária 7500 t mézet exportált 2002 januárjáig, mely ezer tonnával haladja meg az előző év összes mézexport mennyiségét. Ezek a jó eredmények egyrészt a kedvező éghajlati viszonyoknak köszönhetőek, valamint annak, hogy a betegségek is kevésbé pusztították a méheket, s a 2002. évben a napraforgó, és a repcevirágzás is kedvezően alakult. A bolgár méz nagyon keresett a külföldi piacokon, s ez a jövőben még inkább fejlődhet az EU döntése alapján, miszerint nem importálnak kínai mézet. Az orosz méhészek egyesületének vezetője, Stefan Arnaudov, azt nyilatkozta, a bolgár termelőknek fejleszteni kell mesterségbeli tudásukat, és a méhbetegségek leküzdésére kevesebb antibiotikumot szabad használniuk, hogy exportképesebbé váljanak, és a kínai termelőket megelőzve törjenek be a világpiacra.

FRENDL KATA
(Agra Europe, 2002. december)

Csökken Románia kukoricatermése 2002-ben

A Román mezőgazdasági minisztérium megállapítása szerint Románia kukorica termése 2002-ben 6,3%-kal csökkent (8,7 millió tonnáról, 8 158 365 tonnára), az előző évi terméshez képest. Az öt éves kukorica átlagtermés (1997. és 2001. között), 9,16 mt volt, az 1997. év rekord eredményével, mely 12,7 mt, 1999-ben pedig 10,9 mt volt. Románia napraforgótermése ugyanakkor 21,6%-kal nőtt a 2001. évhez viszonyítva (815 000 t-ról 990 548 t-ra). A minisztérium azt nyilatkozta, a 2002. év termése nem csak a hazai szükségletet fedezi, hanem bizonyos mennyiséget exportra is szánnak.

FRENDL KATA
(AgraFood East Europe Online, 2002. december)

Feloldotta a tilalmat

A cseh agrárminiszter, *Jaroslav Palas* feloldotta az osztrák, dán, finn, luxemburgi és görög élő marha, marhahús és marhahúskészítmények importjának tilalmát 2002. szeptember 5-től. Az EU tagállamai közül ebben az öt országban fordult elő legkevesebbszer BSE-betegség. A tavalyi év eleje óta Csehországban több mint 230.000 tesztet végeztek el és csak két pozitív esetet találtak 2001. nyarán. A vágómarha importjának tilalmát csak a 24 hónaposnál fiatalabb állatok esetében oldották fel. Negatív BSE tesztet igazoló bizonyítványt kérnek a harminc hónaposnál idősebb állatokból készült húsfeleségek behozatalához. A tilalom az EU más országaival szemben megmaradt, kivéve Svédországot, ahol még nem fordult elő megbetegedés. Az intézkedés érvényes Svájcra, Lengyelországra, Szlovéniára, Japánra, Izraelre és Liechtensteinre is.

K. V.
(AgraFood EastEurope, 2002. szeptember)

Magyar-norvég együttműködés

A nagyatádi konzervgyár együttműködési szerződést írt alá a norvég Dtech céggel, amely jól ismert a fagyasztva szárítási technológiájáról. A cég, amelynek törzstőkéje 7,5 milliárd forint, fagyasztva szárított zöldséget állít elő, új technológia alapján. Az új üzem csemegekukoricát és zöldborsót fagyasztással tartósít, és exportálni akar az Európai Unióba, az USA-ba és Ausztráliába. 2003. augusztusában indul be az új egység. Az évi tervezett kapacitás 600 tonna lesz, amelynek 2 500 tonna a nyersanyagigénye. A beruházás 5 év alatt térül meg és a termelést fokozni akarják. *(Amennyiben hazai nyersanyagot dolgoznak föl, csak ünnepelni lehet a kezdeményezést. A szerk.)*

FORDÍTOTTA: T. E.
(AgraFood EastEurope 2002. november, 242. szám)

Kevesebb a burgonya Csehországban

Közel 1 millió tonna burgonya termett 2002-ben Csehországban, szemben a 2001. évi 1,12 millió tonnával. A termőterület 2001-ben még 37 500 hektár volt, 2002-ben már csak 22 789 hektár. Közben a kormány 33%-val növelte a burgonyatermékek behozatali vámját 2002. végéig. Az árvíz következtében a vízzel telítődött földeken kevesebb burgonya termett, ami tárolási veszteségekkel is párosult. Ugyancsak termés kiesést, minőségromlást okozott a burgonya zöldre válása ott, ahol az eső miatt lemosódott a termőtalaj. A burgonyatermesztőknek több pénzbe került a betakarítás az elmúlt évben, ezért némileg magasabbak az árak a cseh burgonyapiacra 2003-ban.

K. V.
(AgraFood EastEurope, 2002. szeptember)

Kevesebb a gyümölcs Lengyelországban

A Lengyel Központi Statisztikai Hivatal (GUS) adatai szerint, Lengyelországban, a gyümölcsstermés hozama 8,8%-kal 3,4 millió tonnáról 3,1 millió tonnára csökkent 2002/2003-ban, a 2001. évi termésátlaghoz viszonyítva. A legnagyobb mértékű csökkenés az eper, és az almatermés esetében volt tapasztalható, de a szilva, és az egres termés mennyisége is jelentősen csökkent. Másrészt, a körte, a cseresznye, valamint a málna terméshozama jelentősen növekedett. A piaci szakértők véleménye szerint a gyümölcsstermésben bekövetkezett mennyiségi csökkenés jóval kisebb mértékű volt, mint amit a GUS becslései jeleztek. Visszaesést jósolnak a lengyel gyümölcsfeldolgozóiparban is. A feldolgozóipar, mintegy 2,2 millió tonna gyümölcsöt igényel a 2002/2003-as esztendőben, ami jelentős csökkenést mutat az előző szezon-

ban termelt 2,4 millió tonnához képest. Az előző évekhez képest várhatóan csökken majd a fagyasztott áru mennyisége is.

Az export értéke 2002/2003-ban várhatólag 693 millió dollárról 755 millió dollárra nő majd, ami javíthatja majd a kereskedelmi egyensúlyt az EU-val, és más közép-kelet-európai országokkal. Mindezek ellenére, az előrejelzések alapján a negatív kereskedelmi mérleg a fejlődő országok esetében 250 millió dollár marad.

A gyümölcs, valamint az ezekből készült termékek ára a jövőben emelkedni fog. A GUS előrejelzései alapján az egy főre jutó gyümölcsfogyasztás 121 kg-ról 103 kg-ra csökken majd.

FRENDL KATA
(AgraFood East Europe Online, 2002. december)

<http://www.euroinfocentre.hu/main.htm>

Az Euro Info Központok (EIC) az információ-áramlást segítő hálózat, mely szerteágazóan számos szervezetet köt az Európai Bizottsághoz (azon belül a Vállalkozási Főigazgatósághoz). A kis- és középvállalkozói szektort szolgálja ki igen széles európai uniós tapasztalatai alapján információkkal, tanácsadással, esetenként konkrét segítségnyújtással. Szakértőik megfelelő ismeretekkel rendelkeznek a vállalkozások regionális, nemzeti és európai működési környezetéről. Kezdő vagy már működő vállalkozások számára egyaránt rendelkezésre állnak, bármilyen szintű ismeretekkel bírnak is azok az Európai Uniót illetően.

Az Euro Info Központokat városonként egy-egy intézmény fogadja be, amelyet a kis- és középvállalkozásokhoz fűződő kapcsolata alapján választottak ki. Ezek jól ismerik a helyi gazdaság szerkezetét, és otthonosan mozognak a 'hazai' terepen, pénzügyi és logisztikai segítséget is adnak az Euro Info Központoknak. Gyakran maguk is elősegítik az EIC-k információnyújtási tevékenységét a kis- és középvállalkozások számára. Az EIC-t befogadó szervezet saját tevékenységeit is kiegészítheti azáltal, hogy nemzetközi tevékenységének erősítése érdekében fejleszti európai uniós szolgáltatásait. Ma már Európa minden régiójában jelen van ez a hálózat, a vállalkozásokkal kapcsolatban évi mintegy 400.000 konkrét kérdésre válaszolnak, naprakészen, ismertető előadásokat tartanak, tematikus időszaki kiadványaik vannak. Az Euro Info Központ (EIC) hálózatot 1987-ben alapították az Európai Bizottság égisze alatt (a volt XXIII. Főigazgatósághoz tartozóan, mely a vállalkozásokkal, kereskedelemmel, turizmussal és nemzetközi együttműködésekkel foglalkozik). Jelenleg 283 Euro Info Központ működik 37 országban. 1999-ben 44 új EIC csatlakozott a hálózathoz a közép-kelet európai országokból. A hálózat a kelet-európai kibővítéssel várhatóan tovább fog bővülni. Magyarországon 7 EIC alakult: Budapesten, Salgótarjánban, Szolnokon, Pécsen, Szegeden, Szekszárdon és Nyíregyházán.

<http://www.euroinfo.hu/>

Az Euro Info Service az Európai Unió Kiadóhivatalának (EUR-OP), az OECD, a Világbank, a Nemzetközi Valutaalap, az Európa Tanács és az Északi Tanács kiadványainak terjesztésével foglalkozik. Az EU Kiadóhivatalának magyarországi képviselője. Erről a honlapról nyílik az *Európa Szerver*, a legnagyobb magyar nyelvű internetes adatbázis az Európai Unióról (<http://www.euroinfo.hu/server2/beuren.htm>).

Az adatbázis 1998 óta működik, eddig több mint hatezren tekintették meg. Keresőprogramjának erőssége, hogy a dokumentumok mellett a szakzsargont, valamint az adott témában megjelent hivatalos EU publikációkat is értelmezi. Forrásanyaga elsősorban az Európai Bizottság, az Európai Parlament és a különböző közvéleménykutató intézetek anyagaiból, EU szakértők tanulmányaiból, az OECD és a Világbank integrációs szakmai közleményeiből, illetve az Eurostat statisztikai adataiból tevődik össze. (Az adatbázis 1 felhasználó számára havi 5000 Ft+ÁFA előfizetési díjjal érhető el.)

– Sz. S. –

Az Official Journalban megjelenő rendelkezések

Az alábbiakban felsorolt EU rendelkezéseket az Official Journal L sorozatának január havi számaiból válogattuk. A lista a teljesség igénye nélkül szelektálja mindazokat a mezőgazdasággal és élelmiszeriparral foglalkozó rendelkezéseket, amelyek hazánkat bármilyen módon a csatlakozásig tartó átmeneti időszakban érinthetik.

Magyarország

2003/50/EC Az Európai Unió és tagországai, valamint Magyarország Csatlakozási Tanácsa 4/2002 számú Határozata 2002. október 9-én a jó laboratóriumi gyakorlat működéskébe lépéséről a Jegyzőkönyv mellékletében az ipari termékek kölcsönös elfogadásánál és vizsgálatánál.
Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L018, 2003. január 23. 51. oldal

Zöldség-gyümölcs

A Bizottság 46/2003 (EK) számú, 2003. január 10-i Rendelete módosítja a friss gyümölcs és zöldség piaci szabványát a különböző típusú gyümölcsök és zöldségek ugyanazon eladási csomagban való keverékére vonatkozóan.
Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 61. oldal

A Bizottság 47/2003 (EK) számú, 2003. január 10-i Rendelete módosítja a Tanács 2200/96 (EK) számú Rendelete I. mellékletét.
Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 64. oldal

A Bizottság 48/2003 (EK) számú, 2003. január 10-i Rendelete a különböző típusú gyümölcsök és zöldségek ugyanazon eladási csomagban való keverékére vonatkozóan részletes szabályokat hozott.
Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 65. oldal

A Bizottság 80/2003 (EK) számú, 2003. január 17-i Rendelete módosítja a 175/2001 (EK) számú Rendeletet a héjas dió bizonyos fajtáinak keverékére, a termelő országok hivatalos elne-

vezésével. Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L013, 2003. január 18. 5. oldal

A Bizottság 130/2003 (EK) számú, 2003. január 24-i Rendelete rögzíti a támogatást feldolgozásra szánt paradicsomra a 2003/04 piaci évekre a Tanács 2201/96 (EK) számú Rendelete szerint.
Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L022, 2003. január 25. 15. oldal

Cukoripar

A Bizottság 79/2003 (EK) számú, 2003. január 17-i Rendelete módosítja a 1422/95 (EK) számú Rendeletet, amely részletes szabályokat ír elő a melasz importra a cukor szektorban.
Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L013, 2003. január 18. 4. oldal

Gabonafélék

A Bizottság 159/2003 (EK) számú 2003. január 29-i Rendelete módosítja a 2377/2003 (EK) számú Rendeletet, amely megnyit és a Közösség adminisztrációja számára lehetőséget ad vámtarifára a harmadik országból származó maláta árpára és a Tanács 1766/92 (EK) számú Rendeletét hatályon kívül helyezi.
Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L025, 2003. január 30. 37. oldal

Állattenyésztés, állati termékek

A Bizottság 5/2003 (EK) számú, 2002. december 27-i Rendelete részletesen szabályozza a vámkvóta alkalmazását 2003-ra a Horvátországból, Bosznia és Hercegovinából, az előző Jugoszláv

Köztársaságból, Macedóniából, valamint a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságból származó marha és borjúhúsr.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L001, 2003. január 4. 36. oldal

A Bizottság 44/2003 (EK) számú, 2003. január 10-i Rendelete módosítja a 2584/2000 (EK) számú Rendeletet a kommunikációs rendszer megalapozásáról az Orosz Föderációba országúton szállított marha-, borjú és sertéshúsról vonatkozó információra.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 58. oldal

A Bizottság 45/2003 (EK) számú, 2003. január 10-i Rendelete korrigálja a 1274/91 (EK) számú Rendeletet, részletesen szabályozva a 1907/90 (EK) számú Tanácsi Rendeletet a tojás kereskedelmi szabványáról

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 60. oldal

2003/12/EC A Bizottság 2003. január 10-i Határozata módosítja a 92/452/EGK Határozatot a tagországokba harmadik országból exportált szarvasmarha embrió gyűjtő és embrió termék gyűjtő központok listájáról az Egyesült Államokra és Svájcra vonatkozó (C(2002) 5560 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 84. oldal

2003/72/EC A Bizottság 2003. január 30-i Határozata módosítja a 2002/994/EK Határozatot bizonyos védelmi intézkedésekről a Kínából származó állati eredetű termékek importjára (C(2003) 426 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L026, 2003. január 31. 84. oldal

Tejtermékek

2003/58/EC A Bizottság 2003. január 24-i Határozata módosítja a 95/340/EK Határozatot a Holland Antillák felvételét a tej és tejalapú termékeknek a tagállamokba importáló harmadik országok előzetes listájára (C(2003) 323 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L023, 2003. január 26. 26. oldal

2003/59/EC A Bizottság 2003. január 24-i Határozata módosítja a 97/252/EK Határozatot a Holland Antillák felvételét az emberi fogyasztásra szánt tej és

tejalapú termékeknek a tagállamokba importáló harmadik országok előzetes listájára (C(2003) 324 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L023, 2003. január 26. 28. oldal

Állategészségügy, takarmányozás, növényvédelem

2003/11/EC A Bizottság 2003. január 10-i Határozata módosítja a Tanács 85/511/EGK Irányelvét a száj és körömfájás betegség élő vírusa kezelésére kijelölt laboratóriumok listájáról (C(2002) 5559 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 82. oldal

2003/13/EC A Bizottság 2003. január 10-i Határozata a görögországi elő olimpiai lovas tesztre 2003-ben a résztvevő lovak ideiglenes elfogadásáról (C(2002) 5561 szám alatt nyilvántartott listájáról) (1).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 86. oldal

2003/14/EC A Bizottság 2003. január 10-i Határozata módosítja a 2001/783/EK Határozatot a védő és megfigyelési zónákról a kéknyelvűséggel „bluetongue-val” kapcsolatosan és az azonnali vágásra szánt állatok szállítási feltételeiről (C(2002) 5562 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 87. oldal

2003/15/EC A Bizottság 2003. január 10-i Határozata módosítja a 2002/613/EK Határozatot az elfogadott szlovéniai spermagyűjtő központokról (C(2002) 5564 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 90. oldal

2003/16/EC A Bizottság 2003. április 10-i Határozata módosítja a 2000/159/EK Határozatot a harmadik országok hulladék tervének (residue) előzetes elfogadásáról a 96/23/EK Tanácsi Irányelv szerint (C(2002) 5565 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 91. oldal

2003/21/EC A Bizottság 2002. december 30-i Határozata módosítja a 2002/673/EK Határozatot a

szárnyasok influenza felmérésére indított program bevezetésére baromfi és vad madarakban a tagországok területén (C(2002) 5488 szám alatt nyilvántartott listájáról)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L008, 2003. január 14. 37. oldal

2003/22/EC A Bizottság 2002. december 30-i Határozata a Közösség száj- és körömfájás vakcina vásárlásáról a Közösség tartalékainak megalapozására (C(2002) 5490 szám alatt nyilvántartott listájáról)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L008, 2003. január 14. 40. oldal

2003/23/EC A Bizottság 2002. december 30-i Határozata a Közösség pénzügyi hozzájárulásáról a kötelező vágáshoz 2001. július 1-től október 31.-ig az Egyesült Királyságban a száj és körömfájás miatt (C(2002) 5491 szám alatt nyilvántartott listájáról)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L008, 2003. január 14. 41. oldal

2003/24/EC A Bizottság 2002. december 30-i Határozata az integrált számítógépes állatorvosi rendszer kifejlesztéséről (C(2002) 5496 szám alatt nyilvántartott listájáról)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L008, 2003. január 14. 44. oldal

2003/35/EC A Bizottság 2003. január 10-i Határozata elvben elismeri a részletes vizsgálat alapján készült teljes dokumentációt a benalaxyl-M, benthivalicarb, 1-methylcyclopropene, prothioconazole és fluoxastrobin-ra és felvételét a 91/414/EK Tanácsi Irányelvnek a növényvédő szerek piaci engedélyezéséről I mellékletébe (C(2002) 5575 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L011, 2003. január 16. 52. oldal

2003/44/EC A Bizottság 2003. január 17-i Határozata módosítja a 93/52/EGK Határozatot bizonyos tagországok, vagy régiók teljesítésének jelentéséről a brucellózis (B. melitensis) követelményekről és a tagországok, vagy régiók helyzetéről ezen betegségtől való hivatalos mentességében (C(2003) 20 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L013, 2003. január 18. 37. oldal

A Tanács 2002/99/EK 2002. december 16-i Irányelve lefekteti az állategészségügyi szabályokat a termelés, gyártás, elosztás területén és az állati

eredetű, emberi fogyasztást szolgáló termékek bevezetésénél.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L013, 2003. január 18. 11. oldal

A Bizottság 2003/7/EK 2003. január 24-i Irányelve módosítja a canthaxanthin engedélyezésének feltételeit takarmányban a Tanács 70/524/EGK Irányelve szerint (1).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L022, 2003. január 25. 28. oldal

Információ az Európai Közösségek és Új-Zéland közötti Egyezmény hatályba lépéséről az egészségügyi intézkedésekre az élő állat és állati termékek kereskedelmében.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L022, 2003. január 25. 35. oldal

2003/56/EC A Bizottság 2003. január 24-i Határozata az egészségügyi igazolásról az Új-Zélandról importált élő állatra és állati termékekre (C(2003) 326 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L022, 2003. január 25. 38. oldal

2003/60/EC A Bizottság 2003. január 24-i Határozata módosítja a 2000/258/EK Határozatot a speciális intézetek bejegyzéséről, amelyek felelősek a szükséges feltételek megalapozására a veszettség elleni vakcina hatékonyságának megfigyelésére a szerológiai teszt szabványosításánál, a harmadik országban elfogadott laboratóriumokban (C(2003) 325 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L023, 2003. január 26. 30. oldal

2003/64/EC A Bizottság 2003. január 28-i Határozata az előzetes intézkedésekről a Pepino mozaikvírus paradicsom ültetvényekbe történő bejutása és elterjedése megakadályozásáról a Közösségen belül (C(2003) 339 szám alatt nyilvántartott listájáról).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L024, 2003. január 29. 15. oldal

A Bizottság 162/2003 (EK) számú, 2003. január 30-i Rendelete a takarmányokban alkalmazott adalékanyagok engedélyezéséről (1).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L026, 2003. január 31. 3. oldal

2003/67/EC A tanács 2003. január 28-i Határozata az Egyesült Államokban meglevő Newcastle betegség elleni védelemre és a Bizottság 94/984/Ek, 96/482/EK, 97/221/EK, 2000/572/EK, 2000/585/EK,

2000/609/EK és 2001/751/EK Határozatai alóli felmentésről.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L026, 2003. január 31. 48. oldal

Élelmiszer

A Bizottság 2002/100/EK 2002. december 20-i Irányelve módosítja a Tanács 90/642/EGK Irányelvét az azoxystrobin maximum maradék szintre (1).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L002, 2003. január 7. 33. oldal

2003/10/EC A Bizottság Javaslat 2003. január 10-én a 2003. évi hivatali élelmiszer ellenőrzés koordinált programjáról (C(2002) 5556 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 76. oldal

A Bizottság 61/2003 (EK) számú, 2003. január 15-i Rendelete módosítja a 2377/90 Tanácsi Rendelet I és II mellékletét a Közösségi eljárásról az állatgyógyászati szermaradványok maximális mennyiségének elfogadási eljárásáról állati eredetű élelmiszerekben (1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L011, 2003. január 16. 12. oldal

A Bizottság 62/2003 (EK) számú, 2003. január 14-i Rendelete bizonyos romlandó árúk vámértékének meghatározásához szolgáló egységes érték bevezetéséről.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L011, 2003. január 16. 15. oldal

Dohányipar

2003/54/EC A tanács Javaslat 2002 december 2-án a dohányzás megelőzésére és a dohány ellenőrzés javítására.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L022, 2003. január 25. 31. oldal

Borászat

A Bizottság 42/2003 (EK) számú, 2003. január 10-i Rendelete pályázati eljárásokról bor alkohol kizárólag hajtóanyagként való eladására harmadik országba.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 3. oldal

2003/69/EC A Bizottság 2003. január 28-i Határozata felhatalmazza a tagországokat a Tanács 2000/29/EK Tanácsi Irányelve bizonyos intézkedései alóli felmentésre a Svájc-ból származó termesztési célokat szolgáló palánták (Vitis L)-ra vonatkozólag (C(2003) 340 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L026, 2003. január 31. 72. oldal

Vetőmag

2003/17/EC A Tanács 2002. december 16-i Határozata a harmadik országok vetőmag-termesztési végtermékének (a vetőmagnak) szántóföldi ellenőrzési egyenértékéről és a harmadik országok vetőmag-termesztési egyesítéséről.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L008, 2003. január 14. 10. oldal

2003/61/EC A Bizottság 2003. január 27-i Határozata felhatalmazza a tagországokat ideiglenes felmentésre a Tanács 2000/29/EK Irányelve bizonyos intézkedései alól, a Kanada bizonyos tartományából származó burgonya vetőgumóra vonatkozóan (C(2003) 334 szám alatt nyilvántartott listájáról).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L023, 2003. január 26. 31. oldal

2003/63/EC A Bizottság 2003. január 28-i Határozata felhatalmazza a tagországokat a Tanács 2000/29/EK Irányelve bizonyos intézkedései alóli ideiglenes felmentésre, a Kuba bizonyos tartományából származó burgonya vetőgumóra vonatkozóan (C(2003) 338 szám alatt nyilvántartott listájáról).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L024, 2003. január 29. 11. oldal

2003/66/EC A Bizottság 2003. január 28-i Határozata kiterjeszti a Tanács 2002/56/EK Irányelve 21(3) cikkelyében szereplő időtartalmat a burgonya vetőgumó piaci engedélyezésében, felhatalmazva a tagországokat a határidő érvényességének kiterjesztésére szóló döntésekre a burgonya vetőgumó azonosságában harmadik országgal (C(2003) 351 szám alatt nyilvántartott listájáról).(1)

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L025, 2003. január 30. 42. oldal

Egyéb

A Bizottság 16/2003 (EK) számú, 2003. január 6-i Rendelete lefektet speciális szabályokat a Tanács

1164/94 (EK) számú Rendelet bevezetésére a kifizetések megfeleltetéséről való intézkedésekre amelyeket részben kohéziós alapból finanszíroznak.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L002, 2003. január 7. 7. oldal

A Bizottság 27/2003 (EK) számú, 2003. január 7-i Rendelete bizonyos tartósított gomba félék import engedélyének kibocsátásáról

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L003, 2003. január 7. 3. oldal

A Bizottság 2003/1/EK számú 2003. január 6-i Irányelve adaptálja a Tanács 76/768/EGK Irányelve II. melléklete technikai eljárásait a kozmetikumok törvényi harmonizációjára a tagországokban (1).

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L005, 2003. január 10. 14. oldal

A Bizottság 43/2003 (EK) számú, 2003. január 10-i Rendelete részletesen szabályozza a Tanács 1452/2001 és 1454/2001 (EK) számú Rendeletei alkalmazását a helyi termelés támogatásáról az Európai Unió külső övezeteiben.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L007, 2003. január 11. 25. oldal

2003/18/EC A Tanács 2002 december 19-i Határozata a Jegyzőkönyv következményeiről a az Európa Egyezmény kereskedelmi szempontjainak kiegészítésére az Európai Közösségek és tagországai, valamint Románia között a csatlakozás megalapozására, figyelembe véve a két fél tárgyalásainak eredményét a kölcsönös új mezőgazdasági koncessziókról.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L008, 2003. január 14. 18. oldal

Jegyzőkönyv az Európa Egyezmény kereskedelmi szempontjainak kiegészítésére az Európai Közösségek és tagországai, valamint Románia között a csatlakozás megalapozására, figyelembe véve a két fél tárgyalásainak eredményét a kölcsönös új mezőgazdasági koncessziókról.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L008, 2003. január 14. 22. oldal

A Bizottság 68/2003 (EK) számú 2003. január 16-i Rendelete a statisztikai adatokon kívüli információ használatáról és az eredmények közzétételének időhatáraitól a 2003. évi mezőgazdasági birtokfelmérésben.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L012, 2003. január 17. 5. Oldal

A Bizottság 98/2003 (EK) számú 2003. január 20-i Rendelete megalapozza az ellátási mérleget és a közösségi támogatást bizonyos alapvető emberi fogyasztásra való termékekből, feldolgozásra és a mezőgazdaság bevételeit valamint élő állatokból és tojásból való ellátást a külső régiókban a Tanács 1452/2001, 1453/2001 és No 1454/2001 Rendeletei szerint.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L014, 2003. január 21. 32. oldal

A Bizottság 113/2003 (EK) számú 2003. január 22-i Rendelete rögzíti a farmonkénti állandó illetéket 2003. évi számvetési évre a tesztüzemi rendszerben.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L018, 2003. január 23. 3. oldal

2003/49/EC Az EU-Bolgár Csatlakozási Tanács 2/2002 2002. július 1-i Határozatáról az Európa Egyezmény 3 Jegyzőkönyve által történő kiterjesztéséről a kereskedelmi egyezményben, a feldolgozott mezőgazdasági termékekre.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L018, 2003. január 23. 21. oldal

A Bizottság 128/2003 (EK) számú, 2003. január 24-i Rendelete a vámkvóta emeléséről és nyitásáról a Svájc-ból és Liechtensteinből az Európai Közösségbe importált bizonyos feldolgozott mezőgazdasági termékekre.

Hivatalos Lap, 46. évfolyam, L022, 2003. január 25. 3. oldal

Készítette:

Román Zoltán, EU információs koordinátor
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium,
Európai Integrációs Főosztály

Az itt felsorolt jogszabályokról érdeklődni lehet a 301-4055-ös telefonon és a romanz@posta.fvm.hu email címen. További jogszabályok megtekinthetők a www.eu-info.hu oldalon.

Tájékoztató az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ EURÓPAI UNIÓ GYŰJTEMÉNYÉRŐL

Könyvtárunk a magyar agrárágazat gazdag EU-információs gyűjteményével várja tisztelt olvasóit:

**hétfőn, szerdán, csütörtökön és pénteken: de. 9 h-tól du. 16.30-ig;
kedden: de. 9 h-tól este 19 h-ig.
Tel.: 489-4900, tel./fax: 489-4939
augusztusi nyitva tartás: csütörtökönként 9–16.30-ig**

A gyűjteményt az Országos Mezőgazdasági Könyvtárba beiratkozott olvasók használhatják az éves beiratkozási díj megfizetésével.

A szabad polcokon elhelyezett mintegy 1000 könyv- és 50-féle folyóiratállomány helyben olvasható. Egyes anyagrészekről olvasóinknak igény szerint fénymásolatot készítünk a szerzői jogvédelmi szabályok figyelembevételével.

A könyv- és folyóiratállomány használatát kézikönyvtár, lexikonok és szótárak egészítik ki. Az Európai Unió statisztikai és jogi CD-ROM adatbázisainak használatához szükség esetén térítésmentesen segítséget nyújtunk. Az adatbázisok anyagának printelése, ill. floppyra mentése azonban térítésköteles.

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI BIBLIOGRÁFIA

A bibliográfia teljes áttekintést ad a hazai mezőgazdaság és a határterületek szakirodalmáról. Mintegy 200 folyóirat feldolgozásával készül, évente több ezer bibliográfiai tételt tartalmaz. A mezőgazdaság szakterületei szerint rendezett kiadvány használatát Tárgy- és Névmutató könnyíti meg. Megjelenik elektronikus formában negyedévente. Az adatbázishoz on-line kapcsolódási lehetőség van. A mágneslemezen vagy folyóirat formában megjelenő bibliográfia éves előfizetési díja: 2000 Ft (+ ÁFA és postaköltség).

NAPI SZEMLE

Tallózás 65 napi- és hetilapból a mezőgazdasági témakörben megjelent cikkekből. Megjelenik naponta. Éves előfizetési díja: 52500 Ft (+ ÁFA).

A fenti kiadványokat megrendelheti a kiadónál:

ORSZÁGOS MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
1012 Budapest, Attila út 93.
1253 Budapest 13, Pf. 15.
Telefon: 489-4900

Pénzforgalmi jelzőszám: MNB 10032000-01494532